ĢENERĀLADVOKĀTA PAOLO MENGOCI [PAOLO MENGOZZI]
SECINĀJUMI,
sniegti 2013. gada 19. septembrī[1]

Apvienotās lietas C-247/11 P un C-253/11 P

Areva SA (C-247/11 P),
Alstom SA,
T&D Holding SA, bijusī Areva T&D Holding SA,
Alstom Grid SAS, bijusī Areva T&D SA,
Alstom Grid AG, bijusī Areva T&D AG (C-253/11 P)
pret

Eiropas Komisiju

Apelācija — Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Projektu, kas saistīti ar gāzes izolācijas slēgiekārtām, tirgus — Pienākums norādīt pamatojumu — Tiesību uz aizstāvību pārkāpums — Vainojamība pārkāpjošā rīcībā — Solidāra atbildība par naudas soda samaksu — Faktiska solidaritāte — Samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principi — Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību

1. Šīs apvienotās lietas attiecas uz divām apelācijas sūdzībām, kuras attiecīgi lietā C-247/11 P ir iesniedzis *Areva SA* (turpmāk tekstā – "*Areva*") un lietā C-253/11 P ir iesniedzis *Alstom SA* (turpmāk tekstā – "*Alstom*") un tā meitasuzņēmumi *T&D Holding SA*, bijušais *Areva T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS*, bijušais *Areva T&D SA*, un *Alstom Grid AG*, bijušais *Areva T&D AG* (visi šie uzņēmumi turpmāk tekstā tiks norādīti arī kā "apelācijas sūdzību iesniedzēji"). Abas apelācijas sūdzības ir celtas par Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2011. gada 3. marta spriedumu lietā *Areva* u.c./Komisija (turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums")[2]. Ar šo spriedumu Vispārējā tiesa, pirmkārt, daļēji atcēla Lēmumu C(2006) 6762, galīgā redakcija (turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums")[3], kurā Eiropas Komisija, konstatējusi pret konkurenci vērstas aizliegtas vienošanās esamību gāzes izolācijas slēgiekārtu (turpmāk tekstā – "GIS")[4] jomā, piesprieda naudas sodus uzņēmumiem, kas tajā bija piedalījušies, un, otrkārt, mainīja Komisijas uzliktos naudas sodus sabiedrībām, kas ir iesniegušas šīs apelācijas sūdzības.

2. Šie secinājumi ir sniegti vienlaikus ar maniem secinājumiem apvienotajās lietās C-231/11 P, C-232/11 P un C-233/11 P Komisija/*Siemens Österreich* u.c.[5], kas attiecas uz to pašu aizliegto vienošanos un to pašu Komisijas lēmumu. Tā kā daži jautājumi, kas rodas šajās lietās, vismaz daļēji sakrīt ar tiem, kas tiek izskatīti minētajās lietās, vēlos ikreiz, kad tas būs lietderīgi, atsaukties uz attiecīgajiem punktiem manos secinājumos šajās lietās.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — T-117/07 un T-121/07 (Krājums, II-633. lpp.).

3 — Komisijas 2007. gada 24. janvāra Lēmums par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/F/38.899 – Gāzes izolācijas slēgiekārtas).

4 — GIS izmanto, lai kontrolētu enerģijas plūsmu elektrotīklā. Tā ir smaga elektriska iekārta, kas tiek izmantota kā galvenā sastāvdaļa ekspluatācijai gatavās elektriskajās apakšstacijās. Skat. pārsūdzētā sprieduma 2.–5. punktu.

5 — Trīs apelācijas sūdzības šajās lietās attiecas uz Vispārējās tiesas 2011. gada 3. marta spriedumu apvienotajās lietās no T-122/07 līdz T-124/07 *Siemens Österreich* u.c./Komisija (Krājums, II-793. lpp.).

I – Fakti

A – *Apelācijas sūdzību iesniedzējas*

3. *Areva*, apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-247/11 P, ir mātesuzņēmums sabiedrību grupai, kas darbojas kodolenerģētikas nozarē.

4. *Alstom*, pirmais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-253/11 P, ir mātesuzņēmums industriālajai grupai, kas darbojas dažādās nozarēs, tostarp elektrības pārvadīšanas un sadales jomā (turpmāk tekstā – "P&S nozarē").

5. Visa *Alstom* grupas darbība P&S nozarē 2004. gada 8. janvārī tika cedēta grupai, kuras mātesuzņēmums ir *Areva*. Laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam (diena, kurā tika izbeigts pārkāpums, ko Komisija bija konstatējusi apstrīdētajā lēmumā) *Areva* grupas darbību saistībā ar GIS vadīja ar *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*[6] – meitasuzņēmumi, kas pilnā apmērā pieder *Areva T&D Holding SA*, kura savukārt pilnā apmērā pieder *Areva* (turpmāk tekstā kopā – "bijušie *Areva* meitasuzņēmumi"), – starpniecību.

6. Pēc mutvārdu procesa noslēguma Vispārējā tiesā 2010. gada 7. jūnijā *Areva* cedēja visas savas darbības P&S nozarē. *Alstom* pārņēma pārvades darbības. Pēc šīs iegādes *Areva T&D Holding SA* pieņēma nosaukumu *T&D Holding SA* – otrais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-253/11 P, *Areva T&D SA* kļuva par *Alstom Grid SAS* – trešais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-253/11 P – un *Areva T&D AG* kļuva par *Alstom Grid AG* – ceturtais apelācijas sūdzības iesniedzējs lietā C-253/11 P. *Alstom* un tā pašreizējie meitasuzņēmumi *T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS* un *Alstom Grid AG* – apelācijas sūdzības iesniedzēji lietā C-253/11 P – turpmāk tekstā kopā tiks saukti arī par "*Alstom* grupas sabiedrībām".

B – *Apstrīdētais lēmums un pārsūdzētais spriedums*

7. 2007. gada 24. janvārī Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, kurā konstatēja, ka GIS nozarē pastāv pret konkurenci vērsta aizliegta vienošanās, kurā iesaistītie uzņēmumi vienojās tostarp par tirgus sadali pasaules līmenī[7], cenu noteikšanu un konfidenciālas informācijas apmaiņu. Komisija arī konstatēja, ka aizliegtā vienošanās bija spēkā laikposmā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 11. maijam. It īpaši tā konstatēja apelācijas sūdzību iesniedzēju atbildību šajās lietās[8] un tāpēc uzlika tām naudas sodus[9].

6 — *Areva T&D SA* atbilst sabiedrībai *Alstom T&D SA* un šajā tiesvedībā *Areva T&D AG* atbilst sabiedrībai *Alstom T&D AG* (skat. apstrīdētā lēmuma preambulas 21. un 23. apsvērumu un pārsūdzētā sprieduma 59. punktu). Pirms *Alstom* grupas darbības cesijas P&S nozarē 2004. gada 8. janvārī abas šīs sabiedrības piedalījās pārkāpumā, kas konstatēts apstrīdētajā lēmumā attiecībā uz *Alstom* grupu (skat. apstrīdētā lēmuma preambulas 331. apsvērumu).

7 — It īpaši no pārsūdzētā sprieduma 29.–32. punkta izriet, ka uzņēmumi, kas bija aizliegtās vienošanās dalībnieki, tostarp koordinēja GIS projektu piešķiršanu pasaules mērogā, izņemot noteiktus tirgus, saskaņā ar norunātajiem noteikumiem, lai it īpaši paturētu spēkā kvotas, kas lielā mērā atspoguļo to vēsturisko tirgu aplēstās daļas.

8 — It īpaši no apstrīdētā lēmuma 1. panta b), c), d) un f) punkta izriet, ka Komisija konstatēja *Alstom* līdzdalību pārkāpumā no 1988. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 8. janvārim, *Areva* un *Areva T&D Holding SA* (tagad – *T&D Holding SA*) līdzdalību no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam, *Areva T&D AG* līdzdalību no 2003. gada 22. decembra līdz 2004. gada 11. maijam un *Areva T&D SA* līdzdalību no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 11. maijam.

9 — Precīzāk, apstrīdētā lēmuma 2. panta b) punktā *Alstom* individuāli tika piespriests naudas sods EUR 11 475 000 apmērā. Šī paša lēmuma 2. panta c) punktā ir paredzēts, ka *Alstom* solidāri *ar Areva T&D SA* ir uzlikts naudas sods EUR 53 550 000 apmērā un ka *Areva T&D SA* maksājamā summa EUR 25 500 000 apmērā solidāri ar *Areva T&D SA* ir jāmaksā *Areva*, *Areva T&D Holding SA* un *Areva T&D AG*.

8. Apelācijas sūdzību iesniedzēji cēla prasību par apstrīdēto lēmumu Vispārējā tiesā, kas 2011. gada 3. martā pasludināja pārsūdzēto spriedumu. Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa daļēji atcēla apstrīdēto lēmumu [10] un, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, par konstatētajiem pārkāpumiem uzlika šādus naudas sodus:

— *Alstom:* EUR 10 327 500;

— *Alstom*: EUR 48 195 000 solidāri kopā ar *Areva T&D SA*, EUR 20 400 000, kas jāmaksā *Areva T&D SA*, ir solidāri jāmaksā pēdējai minētajai sabiedrībai kopā ar *Areva T&D AG*, *Areva* un *Areva T&D Holding SA* [11].

9. Pārējā daļā Vispārējā tiesa prasības noraidīja.

II – Tiesvedība tiesā un lietas dalībnieku prasījumi

10. Ar prasības pieteikumu, kas Tiesas kancelejā iesniegts 2011. gada 24. maijā, *Areva* cēla apelācijas sūdzību lietā C-247/11 P. Ar prasības pieteikumu, kas Tiesas kancelejā iesniegts 2011. gada 25. maijā, *Alstom* grupas sabiedrības cēla apelācijas sūdzību lietā C-253/11 P. Gan *Areva*, gan *Alstom* grupas sabiedrības lūdz Tiesai atcelt pārsūdzēto spriedumu. Ja Tiesa uzskata, ka par lietu var pieņemt galīgu spriedumu, tās lūdz galvenokārt atcelt attiecīgi apstrīdētā lēmuma 1. panta c) punktu un 2. panta c) punktu un 1. panta b), d), e) un f) punktu un 2. panta b) un c) punktu un pakārtoti – būtiski samazināt tām uzlikto naudas sodu, kā arī piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Ja Tiesa uzskata, ka lietā vēl nav iespējams pieņemt galīgo spriedumu, apelācijas sūdzības iesniedzēji prasa nodot lietu izskatīšanai citai Vispārējās tiesas palātai un lēmuma par tiesāšanās izdevumiem pieņemšanu atlikt. Komisija lūdz noraidīt apelācijas sūdzības un piespriest apelācijas sūdzību iesniedzējiem atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

11. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2011. gada 20. jūlija rīkojumu lietas C-247/11 P un C-253/11 P tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesa norisei, kā arī sprieduma taisīšanai.

12. Tiesā lietas dalībnieki savu nostāju pauda rakstveidā un mutvārdos 2013. gada 2. maija tiesas sēdē.

III – Apelācijas sūdzību analīze

13. Savu prasījumu atbalstam *Areva* lietā C-247/11 P izvirza četrus pamatus, un *Alstom* grupas sabiedrības lietā C-253/11 P izvirza piecus pamatus. Sākumā ir jāanalizē [*Alstom* grupas sabiedrību] izvirzītais pirmais pamats.

10 — Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa atcēla apstrīdētā lēmuma 2. panta b) un c) punktu, konstatējot, ka Komisija ir pārkāpusi samērīguma principu, kā arī vienlīdzīgas attieksmes vai nediskriminācijas principus sakarā uzlikto naudas sodu pamatsummas palielinājumu, ņemot vērā atbildību pastiprinošu apstākli – galvenās lomas uzņemšanos pārkāpuma izdarīšanā. Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 317. punktu.

11 — Skat. pārsūdzētā sprieduma 323. punktu un rezolutīvās daļas 3) punktu.

A – *Par* Alstom *grupas sabiedrību pirmo pamatu saistībā ar LESD 296. panta pārkāpumu*

14. Savas apelācijas sūdzības pirmajā pamatā, kas ir sadalīts divās daļās, *Alstom* grupas sabiedrības apgalvo, ka Vispārējā tiesa, nospriežot, ka apstrīdētais lēmums ir pietiekami pamatots, ir pārkāpusi LESD 296. pantu [12]. Šī pamata pirmā daļa attiecas uz apstrīdētā lēmuma pamatojumu saistībā ar *Alstom* kā *Alstom T&D SA* un *Alstom T&D AG* mātesuzņēmuma atzīšanu par vainojamu pārkāpuma izdarīšanā laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim [13]. Otrā daļa attiecas uz minētā lēmuma pamatojumu *Alstom* un *Areva T&D SA* solidāri uzliktajam naudas sodam.

1) Par *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā pirmā pamata pirmo daļu

a) Lietas dalībnieku argumenti

15. Pirmā pamata pirmajā daļā, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 90.–99. punktu, *Alstom* grupas sabiedrības būtībā apgalvo, ka Vispārējai tiesai būtu bijis jānosaka sods par nepietiekama pamatojuma sniegšanu apstrīdētajā lēmumā, ciktāl Komisija tajā nav atbildējusi uz *Alstom* argumentiem un apsvērumiem, kurus tas bija izvirzījis savas atbildes uz paziņojumu par iebildumiem 90.–150. punktā, lai pierādītu, ka, neņemot vērā prezumpciju par *Alstom* izšķirošas ietekmes uz tā meitasuzņēmumiem īstenošanu (turpmāk tekstā arī – "kapitāldaļu piederības prezumpcija"), pārkāpuma izdarīšanas laikā tās noteica savu rīcību tirgū neatkarīgi no to mātesuzņēmuma. Apstrīdētajā lēmumā neesot norādīts neviens iemesls, kas ļautu saprast, kāpēc *Alstom* izvirzītajiem apsvērumiem nav pierādījuma spēka, lai gan tie esot būtiski elementi minētā lēmuma uzbūvē, kuru noraidīšanai ir jāsniedz īpaši rūpīgs un detalizēts pamatojums.

16. *Alstom* grupas sabiedrības arī apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir sagrozījusi apstrīdēto lēmumu it īpaši pārsūdzētā sprieduma 95. punktā, jo minētā lēmuma preambulas 345.–347. apsvērums nekādā ziņā nav atbildes uz paziņojumu par iebildumiem 90.–150. punkta kopsavilkums. Turklāt Vispārējā tiesa esot tikai pieņēmusi faktu, ka Komisija bija noraidījusi *Alstom* iesniegtos pierādījumus, pamatojoties uz trešās personas, proti, *Areva*, sniegtajiem pierādījumiem.

17. Komisija prasa noraidīt *Alstom* grupas sabiedrību argumentus.

b) Analīze

18. Vispirms ir jāatgādina, ka LESD 296. pantā paredzētais pienākums norādīt pamatojumu ir būtiska formalitāte, kura ir jānošķir no jautājuma par pamatojuma pamatotību, kas attiecas uz strīdīgā akta tiesiskumu pēc būtības [14].

12 — Jānorāda, ka, lai gan šajā pamatā *Alstom* grupas sabiedrības izvirza iebildumu par LESD 296. panta pārkāpumu, šajā lietā ir piemērojams EKL 253. pants, jo apstrīdētais lēmums tika pieņemts pirms Lisabonas līguma stāšanās spēkā. Tomēr tam nav būtiskas nozīmes, jo saskaņā ar EKL 253. pantu šajā lietā uz attiecīgo Savienības tiesību aktu pamatojumu attiecas tās pašas juridiskās prasības, kas ir piemērojamas saskaņā ar LESD 296. panta otro daļu. Tādēļ šis iebildums jāsaprot tādējādi, ka tas attiecas īpaši uz EKL 253. panta pārkāpumu. Šajā ziņā skat. 2013. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-439/11 P *Ziegler*/Komisija (113. punkts). Tomēr, ciktāl tas nerada sekas šajā lietā, šajos secinājumos es atsaukšos uz jauno Līguma numerāciju, proti, LESD 296. pantu.

13 — Kļūstot attiecīgi par *Areva T&D SA* (vēlāk kļūstot par *Alstom Grid SAS*) un *Areva T&D AG* (vēlāk kļūstot par *Alstom Grid AG*). Skat. šo secinājumu 6. punktu, kā arī 6. zemsvītras piezīmi.

14 — Skat. īpaši 2011. gada 29. septembra spriedumu lietā C-521/09 P *Elf Aquitaine*/Komisija (Krājums, I-8947. lpp., 146. punkts un tajā minētā judikatūra) un iepriekš minēto spriedumu lietā *Ziegler*/Komisija (114. punkts un tajā minētā judikatūra).

19. Šajā nolūkā, pirmkārt, LESD 296. pantā prasītais pamatojums ir jāpielāgo attiecīgā akta būtībai un tam nepārprotami ir jāatspoguļo iestādes – akta izdevējas – argumentācija, lai ļautu ieinteresētajām personām noskaidrot veiktā pasākuma pamatojumu un kompetentajai tiesai īstenot kontroli. It īpaši attiecībā uz atsevišķu lēmumu pamatojumu pienākuma pamatot šādus lēmumus mērķis ir ne tikai ļaut tiesai veikt kontroli, bet arī sniegt ieinteresētajai personai pietiekamu norādi par to, vai lēmumā, iespējams, ir trūkumi, lai apstrīdētu to spēkā esamību [15].

20. Otrkārt, prasība norādīt pamatojumu ir jāizvērtē, ņemot vērā konkrētā gadījuma apstākļus, it īpaši attiecīgā akta saturu, izvirzīto pamatu būtību un akta adresātu vai citu personu, kuras šis akts skar tieši un individuāli, iespējamās intereses saņemt paskaidrojumus. Netiek prasīts, lai pamatojumā tiktu precizēti visi atbilstošie faktiskie un tiesiskie apstākļi, jo jautājums, vai akta pamatojumā ir izpildītas LESD 296. panta prasības, ir jāvērtē, ievērojot ne tikai šā akta formulējumu, bet arī tā kontekstu un attiecīgo jomu reglamentējošo tiesību normu kopumu [16].

21. Tādējādi, lai arī saskaņā ar LESD 296. pantu Komisijai ir jāmin faktiskie un tiesiskie apstākļi, no kuriem ir atkarīgs lēmuma pamatojums, un juridiskie apsvērumi, kas tai likuši pieņemt šo lēmumu, šajā tiesību normā netiek prasīts, lai Komisija iztirzātu visus faktiskos un tiesiskos jautājumus, kas tikuši izskatīti administratīvajā procesā [17].

22. It īpaši, ja tāpat kā šajā lietā lēmums par Savienības konkurences tiesību noteikumu piemērošanu attiecas uz vairākiem adresātiem un rada problēmu saistībā ar vainojamības pārkāpuma izdarīšanā noteikšanu, tajā ir jābūt ietvertam pietiekamam pamatojumam attiecībā uz katru no tā adresātiem, it īpaši tiem adresātiem, kuri saskaņā ar šī lēmuma noteikumiem ir atzīti par atbildīgiem par šo pārkāpumu. Tādējādi saistībā ar mātesuzņēmumu, kas ir atzīts par atbildīgu par tā meitasuzņēmumu pārkāpumu veidojošo rīcību, šādā lēmumā principā ir jābūt ietvertam detalizētam to apstākļu izklāstam, kas var pamatot šīs sabiedrības vainojamību attiecīgā pārkāpuma izdarīšanā [18].

23. It īpaši attiecībā uz Komisijas lēmumu, kurš attiecībā uz dažiem adresātiem ir balstīts *tikai un vienīgi* uz prezumpciju par izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu, Komisijai – lai šo prezumpciju faktiski nepadarītu neatspēkojamu – katrā ziņā minētajiem adresātiem atbilstoši ir jāizklāsta iemesli, pamatojoties uz kuriem minētie faktiskie un tiesiskie apstākļi nav bijuši pietiekami, lai atspēkotu prezumpciju par izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu [19].

24. Šajā lietā vispirms ir jānorāda, kā tas skaidri izriet no apstrīdētā lēmuma preambulas 349. apsvēruma un pārsūdzētā sprieduma 91. punkta, ka Komisija, lai konstatētu *Alstom* atbildību, ir balstījusies uz prezumpciju par izšķirošas ietekmes īstenošanu, bet arī nav atteikusies apsvērt citus attiecīgus būtiskus faktorus, kurus tā ir izklāstījusi minētā lēmuma preambulas 350.–356. apsvērumā. Tātad Komisija, lai konstatētu *Alstom* atbildību, nav balstījusies *tikai un vienīgi* uz prezumpciju par izšķirošas ietekmes īstenošanu, bet visticamāk ir vienlaicīgi izmantojusi gan šo prezumpciju, gan citus pierādījumus [20].

15 — Skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Ziegler*/Komisija (115. punkts un tajā minētā judikatūra).

16 — Skat. it īpaši iepriekš minētos spriedumus lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (150. punkts un tajā minētā judikatūra) un lietā *Ziegler*/Komisija (116. punkts).

17 — 2003. gada 18. septembra spriedums lietā C-338/00 *Volkswagen*/Komisija (*Recueil*, I-9189. lpp., 127. punkts un tajā minētā judikatūra).

18 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (151. un 152. punkts) un 2012. gada 19. jūlija spriedumu apvienotajās lietās C-628/10 P un C-14/11 P *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija un Komisija/*Alliance One International* u.c. (75. punkts).

19 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (153. punkts) un 2012. gada 13. septembra rīkojumu lietā C-495/11 P *Total* un *Elf Aquitaine*/Komisija (49. punkts). Komisijas pienākums savus lēmumus pamatot šajā jautājumā it īpaši izriet no minētās prezumpcijas atspēkojamības, un to var atspēkot, ieinteresētajām personām iesniedzot pierādījumu par starp attiecīgajām sabiedrībām pastāvošajām ekonomiskajām, organizatoriskajām un juridiskajām saitēm.

20 — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija un Komisija/*Alliance One International* u.c. (49. punkts) un ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus, kas sniegti 2013. gada 30. maijā lietā C-50/12 P *Kendrion*/Komisija (43. punkts), kas tiek izskatīta Tiesā.

25. It īpaši minētajos apstrīdētā lēmuma apsvērumos Komisija tostarp ir norādījusi, ka *Alstom* grupas, kurai tas bija mātesuzņēmums, darbības struktūra tika organizēta tādējādi, ka vadītāji, kuriem bija izšķiroša ietekme uz meitasuzņēmumu darbību GIS jomā, atskaitījās *Alstom*[21]. Tā arī norādīja uz vairāku mātesuzņēmuma un meitasuzņēmumu vadītāju funkciju pārklāšanos, kā tas ir P&S nozares augstākā vadītāja gadījumā, kuram neapšaubāmi bija izšķiroša ietekme uz grupas GIS darbību un kurš bija *Alstom* izpildkomitejas loceklis[22]. Tad tā norādīja, ka lietas materiālos bija pierādījumi tam, ka saistībā ar aizliegtu vienošanos identificētās personas, piemēram, *Alstom* grupas pārstāvji, varēja regulāri uzņemties juridiskas saistības mātesuzņēmuma vārdā[23]. Turklāt Komisija uzskatīja, ka, ņemot vērā lielo naudas sodu, kādu *Conseil de la concurrence français* [Francijas Konkurences padome] 1988. gadā uzlika *Alstom*, bija maz ticams, ka atbildība par konkurences noteikumu pārkāpšanu netika identificēta kā būtisks risks no mātesuzņēmuma vadītāju puses[24]. Komisija arī norādīja, ka mātesuzņēmums apstiprināja tos konkursa projektus saistībā ar GIS apakšstacijām, kas pārsniedza noteiktu slieksni vai radīja būtisku risku grupai[25].

26. Ņemot vērā šos apstrīdētajā lēmumā izklāstītos apsvērumus, es nesaprotu, kā ir iespējams apgalvot, kā to dara *Alstom* grupas sabiedrības, ka Vispārējai tiesai bija jāsoda Komisija par to, ka tā nesniedza sīku pamatojumu atbilstoši prasībām, kas izriet no 18.–23. punktā minētās judikatūras, konstatējot *Alstom* atbildību par attiecīgo pārkāpumu.

27. Tomēr Komisijā *Alstom* izvirzīja virkni argumentu, lai pierādītu, ka tam nav izšķirošas ietekmes uz meitasuzņēmumiem[26]. Šajā ziņā ir jāatzīst, kā to apgalvoja *Alstom* grupas sabiedrības un kā to arī ir atzinusi Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 98. punktā, ka no apstrīdētā lēmuma skaidri neizriet, ka Komisija ir aplūkojusi pēc kārtas visus šos *Alstom* izvirzītos argumentus.

28. Tomēr no minētā lēmuma izriet, ka Komisija ne tikai bija ņēmusi vērā šos argumentus, bet būtībā veica visaptverošu to vērtējumu[27], vienlaikus sniedzot, kā to var izsecināt no šo secinājumu 25. punkta, iemeslu sīku pamatojumu, kas, ņemot vērā kapitāldaļu piederības prezumpciju, lika tai secināt, ka *Alstom* faktiski bija izšķiroša ietekme uz tā meitasuzņēmumiem.

21 — Apstrīdētā lēmuma preambulas 353. apsvērums.

22 — Apstrīdētā lēmuma preambulas 355. apsvērums.

23 — Apstrīdētā lēmuma preambulas 355. apsvērums.

24 — Apstrīdētā lēmuma preambulas 351. apsvērums.

25 — Apstrīdētā lēmuma preambulas 350. apsvērums.

26 — Savas atbildes uz paziņojumu par iebildumiem 90.–150. punktā *Alstom* it īpaši norādīja argumentus attiecībā uz: i) decentralizētu grupas struktūru un P&S nozares autonomiju; ii) iekšējo darbību un lēmumu pieņemšanu P&S nozarē; iii) *Alstom* sabiedrības ierobežoto mērķi; iv) *Alstom* komerciālās ietekmes neesamību attiecībā uz P&S nozares juridisko vienību piedāvājumiem; v) P&S nozares tirdzniecības politikas neapspriešanu *Alstom* izpildkomitejā, kā arī, visbeidzot, vi) apstākli, ka pārkāpumi tika turpināti pēc P&S nozares darbības cesijas *Areva*.

27 — Tādējādi, tā kā, ņemot vērā iepriekš minēto judikatūru, šeit nav nepieciešamības veikt atbildē uz paziņojumu par iebildumiem izvirzīto argumentu (skat. iepriekšējo piezīmi) un apstrīdētā lēmuma rūpīgu salīdzinošo analīzi, jānorāda, ka arguments saistībā ar grupas organizatorisko struktūru un P&S nozares autonomiju ir minēts apstrīdētā lēmuma preambulas 347. apsvērumā un ir noraidīts minētā lēmuma preambulas 353. un 355. apsvērumā. Atsauces uz jautājumu par iekšējo darbību un lēmumu pieņemšanu P&S nozarē ir ietvertas gan preambulas 346. apsvērumā (konkursa projektu apstiprināšana), gan 347. apsvērumā (konkrētu lēmumu pieņemšana mātesuzņēmumā). Attiecībā uz argumentu par to, ka, ņemot vērā, ka *Alstom* uzņēmuma mērķis bija tikai pamatkapitāla turēšana un pārvaldība, tas nevarēja aktīvi darboties P&S nozarē, šīs lietas apstākļos tam nav nozīmes un tātad Komisija to varēja netieši noraidīt, jo, pirmkārt, tam, ka mātesuzņēmums nav aktīvs tirgū, kurā ir izdarīts pārkāpums, nav noteicošas nozīmes attiecībā uz izšķirošas ietekmes īstenošanu (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 2009. gada 30. septembra spriedumu lietā T-168/05 *Arkema*/Komisija) un, otrkārt, atbildības par meitasuzņēmuma veikto pārkāpumu noteikšana personai, kurai ir izšķiroša ietekme uz to, var notikt arī tad, ja šī persona pati neveic saimniecisko darbību (2013. gada 11. jūlija spriedums lietā C-440/11 P Komisija/*Stichting Administratiekantoor Portielje*, 43. un 44. punkts). Tāpat attiecībā uz argumentiem par iespējamo ietekmes uz meitasuzņēmumu komercdarbības politiku (un tās apspriešanas) neesamību jānorāda, ka, pirmkārt, jautājums, vai meitasuzņēmumu rīcību tirgū izšķiroši ietekmē tā mātesuzņēmums, nav atkarīgs tikai no tā, kurš nosaka meitasuzņēmuma komercdarbības politiku šaurākā izpratnē (šajā ziņā skat. 109. punktu un tajā minēto judikatūru ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumos, kas sniegti 2013. gada 18. aprīlī lietā C-501/11 P *Schindler Holding* u.c./Komisija, kurā 2013. gada 18. jūlijā tika pasludināts spriedums), un, otrkārt, ka Komisija šajā lietā uzskatīja, ka visi elementi saistībā ar mātesuzņēmuma un meitasuzņēmumu ekonomisko, organizatorisko un juridisko saikni ir pietiekami, lai pierādītu tās ietekmi uz to rīcību tirgū.

29. Šajā ziņā iepriekš 19.–21. punktā esmu norādījis, ka saskaņā ar judikatūru, lai izpildītu pienākumu norādīt pamatojumu, Komisijai nav pienākuma īpaši minēt visus lietas dalībnieku administratīvās procedūras laikā izvirzītos argumentus ar nosacījumu, ka pamatojums ir pietiekams, lai ļautu ieinteresētajām personām uzzināt veiktā pasākuma attaisnojumu, un it īpaši gadījumā, kad mātesuzņēmums ir atbildīgs par meitasuzņēmumu pārkāpjošu rīcību, tas satur tādu iemeslu sīku izklāstu, kas pamato šīs sabiedrības vainojamību pārkāpuma izdarīšanā.

30. Tomēr parasti ir noteikti vēlams, ka Komisija min strukturētus un sīki izstrādātus argumentus un lietas dalībnieku administratīvās procedūras laikā sniegtos faktiskos un tiesiskos apstākļus, it īpaši tos, kas tika sniegti, lai pierādītu mātesuzņēmuma izšķirošās ietekmes uz meitasuzņēmumu neesamību. Tomēr tādā lietā kā šī, kurā, lai konstatētu mātesuzņēmuma atbildību pārkāpuma izdarīšanā, Komisija nav balstījusies *tikai un vienīgi* uz kapitāldaļu piederības prezumpciju, bet ir skaidri ņēmusi vērā citus būtiskus faktorus, es uzskatu, ka tai ir tiesības pārskatīt un izvērtēt argumentus un vispārēji izvirzītus apstākļus – kā tas darīja šajā lietā –, ja vien tiesību akta pamatojums ieinteresētajai personai, proti, mātesuzņēmumam, sniedz pietiekamas zināšanas par galīgi pieņemtā lēmuma – šajā gadījumā lēmuma saukt to pie atbildības par pārkāpuma izdarīšanu – iemesliem.

31. Turklāt ir jānorāda, ka *Alstom* grupas sabiedrības nav izskaidrojušas, cik lielā mērā apstrīdētā lēmuma iespējami nepilnīgais pamatojums ir kavējis tās lietderīgi aizstāvēt savas tiesības Vispārējā tiesā vai arī nav ļāvis tai veikt pārbaudi. Tieši pretēji, Vispārējās tiesas veiktā to *Alstom* argumentu rūpīga pārbaude pārsūdzētā sprieduma 93.–97. punktā, kas bija pausti, lai atspēkotu prezumpciju par izšķirošu ietekmi, visticamāk pierāda to, ka *Alstom* bija iespēja pienācīgi aizstāvēt savas tiesības Vispārējā tiesā un ka šī tiesa varēja pārbaudīt apstrīdēto lēmumu [28].

32. Ņemot vērā iepriekš minēto, es uzskatu, ka Vispārējā tiesa ir ņēmusi vērā Komisijas pienākuma norādīt pamatojumu piemērojamību, kā tas ir paredzēts judikatūrā, un nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzskatot, ka apstrīdētais lēmums ir pietiekami pamatots, atzīstot *Alstom* atbildību par līdzdalību pārkāpuma izdarīšanā laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim. Šo vērtējumu nevar apstrīdēt ar citiem *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītajiem argumentiem.

33. Attiecībā uz iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija, uz kuru atsaucas *Alstom* grupas sabiedrības un ar kuru Tiesa atcēla Vispārējās tiesas spriedumu tāpēc, ka Komisija neievēroja pienākumu norādīt pamatojumu, ir tikai jānorāda, ka atšķirībā no situācijas, kādā tika pasludināts minētais spriedums, *Alstom* grupas sabiedrības šajā lietā nesaskārās ar pirmo Komisijas lēmumu, kurā tā, mainot savu parasto pieeju, ir balstījusies tikai uz prezumpciju par mātesuzņēmuma izšķirošu ietekmi uz meitasuzņēmumu, lai vainotu mātesuzņēmuma vainojamību par pārkāpuma izdarīšanu. Tātad šajā lietā tās nevar atsaukties uz minētajā spriedumā rasto risinājumu.

34. Iebildumam, ka Vispārējā tiesa, pārsūdzētā sprieduma 95. punktā apgalvojot, ka apstrīdētā lēmuma 345.–347. apsvērums ir *Alstom* atbildes uz paziņojumu par iebildumiem 90.–150. punktā izvirzīto argumentu kopsavilkums, esot sagrozījusi apstrīdēto lēmumu, manuprāt, nav nozīmes, un katrā ziņā tas nav pamatots. Tas nav derīgs, jo, lai arī Vispārējā tiesa būtu pieļāvusi kļūdu šajā ziņā, tas nemainītu iepriekšējos punktos veikto konstatējumu, ka Komisija bija juridiski pietiekami pamatojusi *Alstom* atbildību par pārkāpuma izdarīšanu. Tas ir nepamatots, jo, kā jau minēts, faktiski Komisija *Alstom* izvirzītos argumentus izskatīja pēc būtības [29].

28 — 2012. gada 7. februāra rīkojums lietā C-421/11 P *Total* un *Elf Aquitaine*/Komisija (57. punkts) un iepriekš minētais 2012. gada 13. septembra rīkojums lietā *Total* un *Elf Aquitaine*/Komisija (50. punkts).

29 — Skat. iepriekš 26. un 27. zemsvītras piezīmi.

35. Attiecībā uz argumentu, ka Komisija ir balstījusies uz pierādījumiem, ko ir sniegušas trešās personas, Savienības tiesībās nav tādas normas, kas neļautu Komisijai – protams, ievērojot tiesības uz aizstāvību – izmantot tādus pierādījumus, ja vien tie ir būtiski. Tomēr, manuprāt, ir acīmredzami, ka, ņemot vērā to, ka *Areva* no *Alstom* iegādājās meitasuzņēmumus, kas bija aizliegtās vienošanās dalībnieki, tam varēja būt attiecīga informācija par šo meitasuzņēmumu darbību laikposmā pirms to pārdošanas. Turklāt *Alstom* grupas sabiedrības nav precizējušas, kādus pierādījumus tās apstrīd, un vēl jo mazāk norāda uz šo pierādījumu sagrozīšanu.

36. No visa iepriekš minētā izriet, ka pirmā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

2) Par *Alstom* grupas sabiedrību pirmā pamata otro daļu

37. Pirmā pamata otrajā daļā, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 200. punktu, *Alstom* grupas sabiedrības pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir nospriedusi, ka Komisija varēja pamatoti nenorādīt iemeslus, kāpēc divām sabiedrībām, kas lēmuma pieņemšanas dienā neietilpa vienā ekonomiskā vienībā, var solidāri uzlikt naudas sodu. It īpaši tās pārmet Vispārējai tiesai, ka minētajā 200. punktā tā nav sodījusi Komisiju par to, ka tā nebija īpaši pamatojusi solidāri maksājama naudas soda noteikšanu *Alstom* un *Areva T&D SA* (tagad *Alstom Grid SAS*), lai gan apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī tās vairs nebija viens uzņēmums.

38. Šajā ziņā es uzskatu, ka šajā lietā Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, varēja nesodīt Komisiju par to, ka tā nebija īpaši pamatojusi lēmumu par solidāra naudas soda uzlikšanu *Alstom* un *Areva T&D SA* par laikposmu, kad tās bija viens uzņēmums.

39. Iepriekš 20. un 21. punktā esmu jau norādījis, ka saskaņā ar judikatūru LESD 296. pantā Komisijai netiek prasīts, lai tā iztirzātu visus faktiskos un tiesiskos apstākļus, kas tika izskatīti administratīvajā procesā [30]. Saskaņā ar judikatūru Komisijas lēmumu, kas atbilst tās pastāvīgajai lēmumu pieņemšanas praksei, ir iespējams pamatot kopsavilkuma veidā, un gadījumā, ja lēmums būtiski pārsniedz iepriekš pieņemtajos lēmumos noteikto, Komisijai ir jāsniedz detalizēts pamatojums [31].

40. Pretēji *Alstom* grupas sabiedrību apgalvojumam solidāra naudas soda uzlikšana meitasuzņēmumam, kas bija piedalījies pārkāpuma izdarīšanā, un bijušajam mātesuzņēmumam par pārkāpuma izdarīšanas laikposmu, kurā abas sabiedrības bija viens uzņēmums konkurences tiesību izpratnē, neatšķiras no iepriekšējās Komisijas prakses un judikatūrā tā nav tikusi apstrīdēta [32].

30 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Volkswagen*/Komisija (127. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (155. punkts).

32 — Daudzās lietās Vispārējā tiesa ir apstiprinājusi solidāri uzlikto naudas sodu mātesuzņēmumam un tās bijušajam meitasuzņēmumam, lai gan lēmuma pieņemšanas brīdī tie vairs neveidoja vienotu ekonomisku vienību. Skat. it īpaši Vispārējās tiesas 2005. gada 15. jūnija spriedumu apvienotajās lietās T-71/03, T-74/03, T-87/03 un T-91/03 *Tokai Carbon* u.c./Komisija (58.–82., 387. un 391.–393. punkts un rezolutīvās daļas 3) punkts attiecībā uz meitasuzņēmuma *Intech EDM BV* solidāru atbildību ar tās bijušo mātesuzņēmumu *Intech EDM AG*), 2010. gada 13. septembra spriedumu lietā T-40/06 *Trioplast Industrier*/Komisija (Krājums, II-4893. lpp., 2., 74. un 173. punkts un rezolutīvā daļa attiecībā meitasuzņēmuma *Trioplast Witenheim* solidāru atbildību ar tās secīgiem mātesuzņēmumiem *FLS* un *Trioplast Industrier*; turpmāk tekstā – "spriedums lietā *Trioplast*"), 2011. gada 24. marta spriedumu lietā T-384/06 *IBP* un *International Building Products France* /Komisija (Krājums, II-1177. lpp., 13. punkts un rezolutīvā daļa attiecībā uz *IBP France* solidāru atbildību ar bijušajiem mātesuzņēmumiem *Delta* un *AFC*), 2011. gada 24. marta spriedumu lietā T-378/06 *IMI* u.c./Komisija (4. un 14. punkts un rezolutīvā daļa attiecībā uz meitasuzņēmumu *Aquatis* un *Simplex* solidāru atbildību ar to bijušo mātesuzņēmumu *IMI*) un 2011. gada 24. marta spriedumu lietā T-382/06 *Tomkins*/Komisija (Krājums, II-1157. lpp., 3. un 55.–59. punkts un rezolutīvās daļas 2) punkts attiecībā uz *Pegler* solidāru atbildību ar tās bijušo mātesuzņēmumu *Tomkins*).

41. Šī prakse balstās uz apsvērumu, ka, ja konkrētā periodā sabiedrības, kas pārkāpa konkurences noteikumus, bija viens uzņēmums konkurences tiesību izpratnē, Komisija var tām solidāri uzlikt naudas sodu par šajā laikposmā izdarīto pārkāpumu [33]. Neskarot apsvērumus, kurus izklāstīšu 155. un nākamajos punktos, analizējot *Alstom* grupas sabiedrību ceturto pamatu, es uzsveru, ka tas, ka Komisijas lēmuma pieņemšanas brīdī minētās sabiedrības vairs nebija vienota ekonomiska vienība, nav tāds apstāklis, kas pats par sevi [34] liedz tām uzlikt solidāri maksājamu naudas sodu kā subjektiem, kurus var uzskatīt par līdzatbildīgiem par tā uzņēmuma darbību, kura daļa tie bija [35].

42. Tā kā šajos apstākļos Komisija ir juridiski pietiekami pamatojusi – kā tas izriet no pirmā pamata pirmās daļas analīzes – lēmumu noteikt atbildību par pārkāpumu mātesuzņēmumam, es uzskatu, ka šajā lietā Komisija nav jāsoda par to, ka tā nav sniegusi konkrētu pamatojumu saistībā ar solidāri maksājama naudas soda uzlikšanu mātesuzņēmumam un meitasuzņēmumam, kas ir bijis tiešs aizliegtās vienošanās dalībnieks, lai arī apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī ieinteresētās sabiedrības vairs neietilpa vienotā ekonomiskā vienībā [36].

43. No tā, manuprāt, izriet, ka *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā pirmā pamata otrā daļa un tādējādi arī minētais pirmais pamats kopumā ir jānoraida.

B – *Par* Alstom *grupas sabiedrību otro pamatu saistībā ar to, ka Vispārējā tiesa nav pildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, kā arī tā ir pārkāpusi LESD 263. pantu, un par* Areva *pirmo pamatu attiecībā uz to, ko Vispārējā tiesa nav pildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, kā arī ir pieļāvusi tiesību uz aizstāvību pārkāpumu*

44. Otrajā pamatā, kas ir sadalīts četrās daļās, *Alstom* grupas sabiedrības apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav pildījusi savu pienākumu pamatot savu spriedumu, kas izriet no Eiropas Savienības Tiesas statūtu 36. un 53. panta, kā arī LESD 263. panta. It īpaši otrā pamata pirmajās trīs daļās *Alstom* grupas sabiedrības apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav pildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, kā arī ir pārkāpusi LESD 263. pantu, jo vairākkārt Komisijas argumentāciju tā ir aizstājusi ar savu argumentāciju, *a posteriori* pievienojot apstrīdētajam lēmumam pamatojumus, kuru tajā nebija. Pirmā un otrā daļa attiecas uz pārsūdzētā sprieduma pamatojumu saistībā ar atbildības noteikšanu par pārkāpumu attiecīgi *Alstom* un *T&D Holding SA* (bijušais *Areva T&D Holding SA*) kā mātesuzņēmumiem. Trešā daļa attiecas uz Vispārējās tiesas argumentāciju pārsūdzētā sprieduma 214.–216. punktā saistībā ar piedalīšanos vienlīdzīgās daļās solidāri uzliktā naudas soda samaksā. Šī daļa ir cieši saistīta ar jautājumiem, kas ir apspriesti *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītajā ceturtajā pamatā, un tādējādi tiks analizēta kopā ar to 155. un nākamajos punktos. Otrā pamata ceturtajā daļā *Alstom* grupas sabiedrības apstrīd pārsūdzētā sprieduma pamatojumu attiecībā uz to, ka Vispārējā tiesa ir nospriedusi, ka sabiedrībām, kas apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī neietilpa vienotā ekonomiskā vienībā, var uzlikt solidāri maksājamu naudas sodu.

45. Pirmajā pamatā *Areva* apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav pildījusi pienākumu norādīt pamatojumu un ir pārkāpusi tiesības uz aizstāvību, analizējot izšķirošas ietekmes uz bijušajiem meitasuzņēmumiem faktisku īstenošanu laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam.

33 — Par to naudas soda uzlikšanas efektivitātes iemeslu izklāstu, kas pamato solidāri uzlikto naudas sodu šādos gadījumos, es atsaucos uz saviem iepriekš minētajiem secinājumiem lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (52., 82. punkts un 84. punkta beigas).

34 — Kā tas tiks sīkāk analizēts turpmāk 160.–162. punktā un kā savu secinājumu lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. 83. un nākamajos punktos esmu norādījis, šis apstāklis ietekmē Komisijas spēju uzlikt šādu solidāri maksājamu naudas sodu, ciktāl, ja tā vēlas to uzlikt, tiesiskās noteiktības apsvērumu dēļ tai ir jāprecizē daļa, kas solidārajiem parādniekiem jāsedz to iekšējās attiecībās.

35 — Skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (80. punkts).

36 — Replikas rakstā *Alstom* grupas sabiedrības, šķiet, vēlas paplašināt savu argumentāciju tādējādi, ka tās pārmet Vispārējai tiesai, ka tā nav sodījusi Komisiju par pamatojuma nesniegšanu lēmumam par solidāri maksājama naudas soda uzlikšanu juridiskajām personām, proti, *Alstom* un *Areva*, kas *nekad* nebija ietilpušas vienotā ekonomiskā vienībā. Nerodoties nepieciešamībai aplūkot jautājumu par šāda iebilduma pieņemamību – kas netika izvirzīts ne pirmajā instancē, ne apelācijas instancē –, šajā ziņā ir jānorāda, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā nav uzlikusi solidāri maksājamu naudas sodu *Areva* un *Alstom*, tāpēc nav iespējams to vainot par pamatojuma nenorādīšanu šajā ziņā. Katrā ziņā jautājums par "faktiskas solidaritātes" rašanos starp *Areva* un *Alstom* ir *Alstom* grupas sabiedrību ceturtā pamata priekšmets, un tas tiks aplūkots turpmāk 101. un nākamajos punktos.

46. Ciktāl šajos pamatos apelācijas sūdzību iesniedzēji norāda, ka Vispārējā tiesa nav pildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, uzskatu, ka sākumā ir jānorāda uz šī pienākuma apjomu, kā tas ir noteikts judikatūrā, it īpaši atsaucoties uz ierobežojumiem, kas Vispārējai tiesai ir jāievēro, veicot tiesiskuma pārbaudi saistībā ar apstrīdētā tiesību akta pamatojuma apjomu.

1) Par Vispārējās tiesas pienākuma norādīt pamatojumu apjomu un par aizliegumu aizstāt apstrīdētā tiesību akta pamatojumu

47. Vispārējās tiesas pienākums norādīt sprieduma pamatojumus izriet no Tiesas statūtu 36. panta, lasot to kopā ar 53. panta pirmo daļu.

48. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru sprieduma pamatojumā skaidri un nepārprotami ir jāatspoguļo Vispārējās tiesas argumentācija, lai ieinteresētās personas varētu uzzināt pieņemtā nolēmuma pamatojumu un lai Tiesa varētu veikt pārbaudi [37].

49. Pienākums norādīt pamatojumu tomēr neliek Vispārējai tiesai sniegt izsmeļošu un sīki izstrādātu visas lietas dalībnieku sniegtās argumentācijas izklāstu. Līdz ar to pamatojums var būt netiešs ar nosacījumu, ka tas ļauj ieinteresētajām personām uzzināt iemeslus, kuru dēļ Vispārējā tiesa nav pieņēmusi to argumentus, un ļauj Tiesai iegūt pietiekamu informāciju pārbaudes veikšanai [38].

50. Tiesa un Vispārējā tiesa, izskatot prasību atcelt tiesību aktu, nekādā gadījumā nevar aizstāt apstrīdētā tiesību akta autora pamatojumu ar savējo [39]. No minētā izriet, ka Savienības tiesa par Savienības tiesību aktu, kas ir balstīts uz nepareiziem vai pat pretlikumīgiem pamatiem, nedrīkst sniegt pilnīgi citus pamatojumus, lai pēc tam atstātu tos spēkā. Tas tā ir tāpēc, ka ārpus neierobežotās jurisdikcijas (LESD 261. pants) piemērošanas jomas Savienības tiesa nevar grozīt apstrīdēto tiesību aktu, bet tikai to atcelt, ja un ciktāl prasība atcelt tiesību aktu ir pamatota (LESD 264. panta pirmā daļa) [40].

51. Tomēr, neraugoties uz iepriekš minēto, pirmkārt, nekas nekavē Savienības tiesu intensīvi pārbaudīt attiecīgā prasības iesniedzēja norādīto prasības pamatu un argumentu pamatotību un tos rūpīgi izvērtēt [41]. Otrkārt, no judikatūras izriet, ka, lai gan Vispārējā tiesa, izskatot prasību atcelt tiesību aktu, var būt spiesta interpretēt apstrīdētā tiesību akta pamatojumu tādā veidā, ka tas atšķiras no šī tiesību akta autora sniegtā pamatojuma, un atsevišķos gadījumos var pat noraidīt akta autora sniegto formālo pamatojumu, tā to nevar darīt, ja to nepamato materiāltiesiski apsvērumi [42].

37 — Skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Ziegler*/Komisija (81. punkts un tajā minētā judikatūra).

38 — Turpat (82. punkts un tajā minētā judikatūra).

39 — 2000. gada 27. janvāra spriedums lietā C-164/98 P *DIR International Film* u.c./Komisija (*Recueil*, I-447. lpp., 38. un 49. punkts), 2006. gada 1. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-442/03 P un C-471/03 P *P&O European Ferries (Vizcaya)* un *Diputación Foral de Vizcaya*/Komisija (Krājums, I-4845. lpp., 60. un 67. punkts) un 2008. gada 22. decembra spriedums lietā C-487/06 P *British Aggregates*/Komisija (Krājums, I-10515. lpp., 141. punkts). Runa ir par prasības atcelt tiesību aktu kasācijas rakstura izpausmi, kura pamatā ir institucionālā līdzsvara princips, kas ir raksturīgs Eiropas Savienības struktūrai un darbībai. Institucionālā līdzsvara saglabāšana prasa, lai katra iestāde savas pilnvaras īstenotu, ievērojot pārējo iestāžu pilnvaras. Šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus, kas sniegti 2012. gada 6. septembrī lietā *Frucona Košice*/Komisija (2013. gada 24. janvāra spriedums lietā C-73/11 P, 92. punkts).

40 — Skat. iepriekš minētos ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus lietā *Frucona Košice*/Komisija (93. punkts un minētā judikatūra).

41 — Šajā pašā nozīmē skat. 2009. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-431/07 P *Bouygues* un *Bouygues Télécom*/Komisija (Krājums, I-2665. lpp., 68. punkts) un iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Alliance One International* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija un Komisija/*Alliance One International* u.c. (121. un 122. punkts), kā arī iepriekš minētos rīkojumus lietās *Total* un *Elf Aquitaine*/Komisija (attiecīgi 2012. gada 7. februāra rīkojuma 65. punkts un 2012. gada 13. septembra rīkojuma 59. un 60. punkts).

42 — Iepriekš minētie spriedumi lietā *DIR International Film* u.c./Komisija (42. punkts) un lietā *British Aggregates*/Komisija (142. punkts), kā arī mani secinājumi šajā pēdējā lietā, kas sniegti 2008. gada 17. jūlijā (107. punkts).

52. Tātad, ņemot vērā šos judikatūrā izklāstītos principus, manuprāt, ir jānovērtē, vai Vispārējā tiesa ir prettiesiski aizstājusi apstrīdētā lēmuma pamatojumu ar savējo. Šajā nolūkā ir lietderīgi izvērtēt, vai pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa ir tikai pārbaudījusi – pat ļoti rūpīgi pārbaudījusi – apelācijas sūdzību iesniedzēju izvirzītos pamatus un argumentus, lai pārbaudītu to pamatotību, vai, gluži pretēji, tā iekļāva lēmumā pilnīgi citus pamatojumus, lai atstātu to spēkā.

53. Šajā ziņā jāpiebilst: lai arī ir taisnība, ka Eiropas tiesvedība par iestāžu tiesību aktu likumību, kā to apgalvo *Alstom* grupas sabiedrības, ir "procedūra par tiesību aktu" tādējādi, ka minētajam tiesību aktam – kā tas tika minēts – nav iespējams pievienot jaunus, atšķirīgus pamatojumus, lai to "glābtu", tas nemaina to, ka Savienības tiesai, lai pilnībā veiktu likumības pārbaudi, jāspēj pilnībā atbildēt uz prasītāju argumentiem, kurus tie tai ir iesnieguši. Tāpēc šī tiesa var būt spiesta daudz rūpīgāk analizēt administratīvā procesa laikā izvirzītos argumentus vai pierādījumus, nekā tas ir apstrīdētajā tiesību aktā[43]. Ja pats tiesību akta pamatojums ir pietiekams un tajā nav pieļautas kļūdas, nekas neliedz Vispārējai tiesai sniegt pamatojumu, kurā, atbildot uz lietas dalībnieku izvirzītajiem argumentiem Vispārējā tiesā, ir ietverta Komisijā iesniegto argumentu vai pierādījumu analīze vai argumentācija, kas ir rūpīgāk izstrādāta nekā apstrīdētajā tiesību aktā ietvertā.

2) Par grupas *Alstom* sabiedrību izvirzītā otrā pamata pirmo daļu

54. Otrā pamata pirmajā daļā, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 101.–110. punktu, *Alstom* grupas sabiedrības pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir aizstājusi Komisijas argumentāciju ar savējo un ir iekļāvusi būtiskus pamatojumus, kas *a posteriori* ir lēmuma pamats attiecībā uz to elementu analīzi, kuru mērķis ir atspēkot prezumpciju par *Alstom* izšķirošas ietekmes uz meitasuzņēmumiem faktisku īstenošanu laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim. It īpaši pārsūdzētā sprieduma 102.–110. punktā esot analizēti daži argumenti, kurus *Alstom* ir izvirzījusi savas atbildes uz paziņojumu par iebildumiem 90.–150. punktā. Vispārējā tiesa esot ieņēmusi nostāju par šiem apstākļiem un tos novērtējusi, lai gan šāds novērtējums nav minēts apstrīdētajā lēmumā, un tātad tas tika pievienots šī lēmuma tekstam.

55. Vispirms, analizējot *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā pirmā pamata pirmo daļu, šajā ziņā esmu jau norādījis[44], ka Vispārējā tiesa nav pieļāvusi kļūdu, nospriežot, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā bija sniegusi pietiekamu pamatojumu, kad konstatēja *Alstom* atbildību par izdarīto pārkāpumu laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim.

56. Šādos apstākļos pārsūdzētais spriedums nepapildina apstrīdēto lēmumu ar pamatojumiem, kas pilnīgi atšķirtos no tiem, uz kuriem Komisija ir balstījusies, konstatējot *Alstom* atbildību. Pārsūdzētā sprieduma pamatojums atbilst apstrīdētā lēmuma pamatojumam. Protams, atbildot uz *Alstom* izvirzītajiem argumentiem, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 102.–109. punktā ir ļoti precīzi analizējusi vairākus dokumentus, kurus *Alstom* bija iesniegusi administratīvā procesa laikā. Tik rūpīga analīze apstrīdētajā lēmumā nav veikta. Tomēr tas nenozīmē, ka Vispārējā tiesa būtu veikusi prettiesisku pamatojumu aizstāšanu.

57. Saskaņā ar iepriekš 53. punktā minēto es uzskatu, ka, ciktāl apstrīdētā lēmuma pamatojums attiecībā uz *Alstom* atzīšanu par vainojamu pārkāpumā, kas ir izdarīts attiecīgajā laikposmā, ir pietiekams pats par sevi un nesatur kļūdas, nekas neliedza Vispārējai tiesai, lai atbildētu uz *Alstom* izvirzītajiem argumentiem tajā, veikt rūpīgāku to argumentu un pierādījumu analīzi, kurus *Alstom* bija iesniedzis Komisijā, nekā tas bija apstrīdētajā lēmumā. Gluži pretēji, šāda pieeja, manuprāt, ir pierādījums Vispārējās tiesas rūpībai, analizējot argumentus, kurus *Alstom* bija izteicis Vispārējā tiesā.

43 — Šajā ziņā skat. manus secinājumus, kas sniegti 2011. gada 17. februārī iepriekš minētajā lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (54. punkts). Šajā ziņā skat. iepriekš minētos ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus lietā *Frucona Košice*/Komisija (94. punkts).

44 — Skat. šo secinājumu 24. un nākamos punktus.

58. No šiem apsvērumiem izriet, ka *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā otrā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

3) Par *Areva* izvirzīto pirmo pamatu un *Alstom* grupas sabiedrību izvirzīto otrā pamata otro daļu

a) Lietas dalībnieku argumenti

59. Pirmajā pamatā, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 144.–152. punktu, *Areva* apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav pildījusi pienākumu norādīt pamatojumu un ir pārkāpusi tiesības uz aizstāvību. *Areva* apgalvo, ka pārsūdzētā sprieduma 150. punktā Vispārējā tiesa ir aizvietojusi Komisijas argumentāciju ar savējo, *a posteriori* pievienojot apstrīdētajam lēmumam divus jaunus apstākļus, lai noraidītu apgalvojumus, ka laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 2004. gada 11. maijam *Areva* un *Areva T&D Holding SA* nebija pietiekamas pieredzes P&S nozarē, lai tās varētu efektīvi īstenot izšķirošu ietekmi uz to meitasuzņēmumu rīcību. *Areva* apstrīd, pirmkārt, apgalvojumu, ka tas būtu varējis iegūt zināšanas P&S nozarē laikposmā no *Alstom T&D* meitasuzņēmumu cesijas līguma noslēgšanas 2003. gada septembrī līdz faktiskai šo meitasuzņēmumu nodošanai 2004. gada 8. janvārī, un, otrkārt, apgalvojumu, ka nebija neiespējami, ka jauna šo meitasuzņēmumu vadītāja pieņemšana darbā no grupas ārpuses ļāva *Areva* iegūt zināšanas P&S nozarē.

60. Pirmkārt, Komisija nebija iepriekš minējusi šos divus apstākļus, tādējādi Vispārējā tiesa ar tiem esot papildinājusi vai aizstājusi pamatojumus, kas ir apstrīdētā lēmuma pamatā. Otrkārt, Vispārējās tiesas argumenti neļaujot saprast iemeslus, kāpēc tā nav pieņēmusi *Areva* argumentus, līdz ar to pārsūdzētajā spriedumā trūkstot pamatojuma. Treškārt, Vispārējā tiesa esot arī pārkāpusi *Areva* tiesības uz aizstāvību. Pirmkārt, pamatojoties uz apstākļiem, kas faktiski ir pieņēmumi, esot tikusi noteikta neapstrīdama kapitāldaļu piederības prezumpcija un *Areva* esot bijis jāsniedz *probatio diabolica*, lai pierādītu prezumpcijas par izšķirošas ietekmes uz tā bijušajiem meitasuzņēmumiem faktiskas īstenošanas neesamību, pieprasot tam sniegt attaisnojošu pierādījumu par neiejaukšanos to rīcībā. Otrkārt, Vispārējā tiesa nav devusi *Areva* iespēju paust savu viedokli par iepriekš minētajiem, apstrīdētajam lēmumam pievienotajiem jaunajiem elementiem.

61. Savā replikā *Areva* apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, jo tā nav sodījusi Komisiju par to, ka, analizējot *Areva* izšķirošas ietekmes uz tā bijušajiem meitasuzņēmumiem faktisku īstenošanu, tā nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu. Tas it īpaši apgalvo, ka Komisija neesot ņēmusi vērā atsevišķus tā izvirzītos argumentus un nav sīki izklāstījusi savu nostāju par citiem tā minētajiem argumentiem.

62. Otrā pamata otrajā daļā *Alstom* grupas sabiedrības, it īpaši *T&D Holding SA*, būtībā ceļ tādu pašu iebildumu kā *Areva*, kas attiecas uz to, ka Vispārējā tiesa nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu. Tādējādi Vispārējā tiesa nav tikai pieņēmusi lēmumu par apstrīdētajā lēmumā minētajiem jautājumiem attiecībā uz *T&D Holding SA* zināšanu iegūšanu par P&S nozari, bet esot arī pievienojusi divus jaunus apstākļus, proti, tos, kurus ir minējis *Areva* un kuri ir norādīti iepriekš 59. punktā. Šie divi apstākļi netika apspriesti administratīvajā procesā, tādējādi Vispārējā tiesa esot grozījusi un papildinājusi apstrīdētā lēmuma pamatojumu, prettiesiski veicot pamatojumu aizstāšanu.

63. Komisija apstrīd šos argumentus. It īpaši tā apgalvo, ka *Areva* iebildums par pamatojuma trūkumu ir nepieņemams, jo *Areva* faktiski apstrīd nevis sprieduma pamatojumu, bet gan Vispārējās tiesas veikto pierādījumu novērtējumu, kas ir nepieņemami apelācijas tiesvedībā.

b) Analīze

64. Ņemot vērā kritērijus, kas ir norādīti iepriekš 47.–53. punktā, vispirms ir jāpārbauda, vai pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa ir aizstājusi pamatojumus, kā to apgalvo gan *Areva*, gan *Alstom* grupas sabiedrības. To argumentācija it īpaši attiecas uz iepriekš 59. punktā minētajiem diviem apstākļiem, kurus Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 150. punktā esot, iespējams, pievienojusi apstrīdētā lēmuma pamatojumam [45]. Tāpēc es uzskatu, ka ir rūpīgi jāizanalizē pārsūdzētais spriedums.

65. Pārsūdzētā sprieduma 144.–152. punktā Vispārējā tiesa ir noraidījusi *Areva* un *T&D Holding* pamatu par to, ka Komisija bija pārkāpusi noteikumus par atbildības noteikšanu par pārkāpumu, tos kā mātesuzņēmumus, kuriem pilnībā pieder *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*, atzīstot par vainojamiem pārkāpumā laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam. *Areva* un *T&D Holding* apgalvoja, ka to sniegtie pierādījumi administratīvā procesa laikā bija pietiekami, lai atspēkotu prezumpciju par atbildību, kas izriet no tā, ka mātesuzņēmumiem pilnībā pieder meitasuzņēmumu kapitāldaļas.

66. Lai noraidītu šo pamatu, Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā vispirms analizēja apstrīdēto lēmumu un atgādināja attiecīgos judikatūras principus (144. un 145. punkts). Tad tā atzina, ka *Areva* un *T&D Holding* bija jāatspēko minētā prezumpcija par atbildību (146. punkts), un tādējādi bija jāpārbauda, vai administratīvajā procesā izvirzītie faktiskie apstākļi, kas vēlreiz tika minēti tiesvedībā Vispārējā tiesā, bija pietiekami pārliecinoši, lai atspēkotu prezumpciju par atbildību (147. punkts). Vispārējā tiesa atgādināja *Areva* un *T&D Holding* administratīvajā procesā izvirzītos argumentus un it īpaši argumentus par pieredzes trūkumu P&S nozarē (148. punkts), lai 149. punktā secinātu, ka 150. punktā minēto iemeslu dēļ šie apstākļi – apskatīti individuāli vai pat kopumā – nesniedza pierādījumus tam, ka meitasuzņēmumi patiešām autonomā veidā no *Areva* un *T&D Holding* noteica savu rīcību tirgū un ka šī iemesla dēļ Komisija apstrīdētajā lēmumā nav pieļāvusi kļūdu vērtējumā, noraidot šos apstākļus kā nepārliecinošus.

67. Precīzāk, lai to secinātu, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 150. punktā pamatojās, pirmkārt, uz konstatējumu, ka *Areva* un *T&D Holding* apgalvojumi par nepietiekamo pieredzi, lai faktiski īstenotu izšķirošu ietekmi uz to meitasuzņēmumiem, nebija pamatoti, un, otrkārt, uz apsvērumu, ka no šiem apgalvojumiem nevarēja secināt, ka divi mātesuzņēmumi noteikti bija atteikušies īstenot šādu izšķirošu ietekmi. Šie novērtējumi lietas dalībnieku argumentos nav apstrīdēti.

68. Tieši šādos apstākļos un it īpaši, lai pamatotu savu argumentāciju, Vispārējā tiesa atsaucās uz *Areva* un *T&D Holding* pirmo argumentu, apgalvojot, ka nebija neiespējami, ka tās varēja iegūt vai vismaz attīstīt savas zināšanas par P&S nozari laikā, kad uzsāka sarunas par *Alstom* P&S darbības cesiju. Šis Vispārējās tiesas papildu apsvērums, kas izdarīts, pamatojoties uz lietas materiālos ietverto informāciju [46], un tikai tāpēc, lai atbildētu uz *Areva* un *T&D Holding* izvirzīto argumentu, man šķiet, ir pilnīgi saprātīgs. Ir acīmredzami, ka tāda grupa kā *Areva* neveic šāda apjoma un nozīmīguma darbības, neiegūstot ļoti precīzu informāciju par attiecīgo nozari, lai novērtētu šādas darbības riskus.

69. Tad Vispārējā tiesa minēja *Areva* un *T&D Holding* otro argumentu, proti, jautājumu, kas tika aplūkots jau apstrīdētā lēmuma preambulas 370. apsvērumā saistībā ar jauna *Areva* valdes locekļa iecelšanu amatā, kas tika iecelts arī par *Areva T&D Holding* rīkotājdirektoru, kā arī P&S nodaļas priekšsēdētāju un *Areva* izpildkomitejas locekli. Ņemot vērā šo iecelšanu – kā tas izriet no apstrīdētā lēmuma preambulas 370. apsvēruma – desmit dienas pēc tam, kad *Areva* bija veicis iegādi, Vispārējā tiesa saskaņā ar minēto apstrīdētā lēmuma apsvērumu pārsūdzētā sprieduma 150. punktā nosprieda, ka, "nebūt nepierādīdama [meitasuzņēmumu] autonomiju *Areva* grupā, jauna vadītāja pieņemšana

45 — Argumentu, ko *Areva* (un *Areva T&D Holding*) izvirzījis, lai noraidītu prezumpciju par izšķirošo ietekmi uz saviem meitasuzņēmumiem, noraidīšanas pamatojums ir atrodams apstrīdētā lēmuma preambulas 370. apsvērumā, kurā ir atsauce uz 364. apsvērumu, kurā ir sniegts šo argumentu kopsavilkums.

46 — Pārsūdzētā sprieduma 150. punktā Vispārējā tiesa atsaucas uz *Areva* grupas sabiedrību rakstiem prasības pieteikumā lietā T-117/07, to atbildi uz paziņojumu par iebildumiem, kas pievienota minētajam prasības pieteikumam, kā arī dokumentiem, kurus tie ir iesnieguši, atbildot uz Komisijas 2006. gada 20. septembra informācijas pieprasījumu.

darbā no ārpuses tieši pretēji pierāda, ka attiecīgā laikposma sākumā *Areva* un *Areva T&D Holding* rīcībā bija organizācija, kas tām ļauj efektīvi kontrolēt tās meitasuzņēmumus, kuri tiem pilnībā pieder un kuri darbojas P&S nozarē, un noteicošā veidā ietekmēt to darbību tirgū". *Areva T&D Holding* minētais teikums, ka nebija neiespējami, ka minētā "pieņemšana darbā no ārpuses *Areva* un *Areva T&D Holding* ir ļāvusi iegūt pieredzi, kas tai esot trūkusi attiecīgajā nozarē", ir tikai piebilde, kuras mērķis ir pastiprināt argumenta par pieredzes neesamību P&S nozarē noraidīšanu. Tātad, manuprāt, šo teikumu nevar uzskatīt par būtisku elementu, uz kuru balstīt pārsūdzētā sprieduma pamatojumu.

70. No šīs pārsūdzētā sprieduma rūpīgas analīzes izriet, ka pretēji *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrību apgalvojumam, pārsūdzētā sprieduma 144.–152. punktā pārbaudot minētos pierādījumus attiecībā uz iespējamo meitasuzņēmumu autonomiju, kas bija minēta tiesvedībā Vispārējā tiesā, šī tiesa ir tikai detalizēti atbildējusi uz tai izvirzītajiem argumentiem un tātad ir veikusi apstrīdētā lēmuma tiesiskuma pārbaudi, neaizstājot Komisijas pamatojumu šajā lēmumā ar savējo[47]. Iebildums par prettiesisku motīvu daļas aizstāšanu, manuprāt, arī ir jānoraida.

71. *Areva* arī norāda uz pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu, jo Vispārējās tiesas argumentācija attiecībā uz, iespējams, diviem jauniem apstākļiem, kas ir pievienoti apstrīdētajam lēmumam, neļauj tam saprast, kā tie var pamatot konstatējumu par izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu.

72. Neizlemjot jautājumu par dažu *Areva* izvirzīto argumentu pieņemamību, uz ko ir norādījusi Komisija, šajā ziņā, manuprāt, pietiek uzsvērt, ka no pārsūdzētā sprieduma 144.–152. punkta analīzes, kuru es veicu iepriekš 65.–69. punktā, izriet, ka šie divi *Areva* minētie apstākļi nav jauni apstākļi, kurus Vispārējā tiesa ir pievienojusi apstrīdētā lēmuma pamatojumam, bet tie tikai papildina argumentāciju, atbildot uz to *Areva* argumentu, kuru tas bija izvirzījis gan Komisijā, gan Vispārējā tiesā, ka *Areva* neesot spējis faktiski īstenot izšķirošu ietekmi uz tā meitasuzņēmumiem, jo tam bija trūcis pieredzes P&S nozarē. Šie argumenti nevar būt par pamatu konstatējumam par izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu, kā to apgalvo *Areva*.

73. *Areva* arī apgalvo, ka ir pārkāptas tā tiesības uz aizstāvību. Pirmkārt, attiecībā uz iebildumu, ka tam neesot bijusi iespēja paust savu nostāju par attiecīgiem diviem, iespējams, jauniem argumentiem, ir jānorāda, ka, ciktāl tie ir tikai papildinājums argumentācijai, kas ir minēta pārsūdzētajā spriedumā, atbildot uz *Areva* izvirzītajiem argumentiem, tas nevar apgalvot, ka Vispārējai tiesai noteikti bija jādod iespēja paust savu nostāju šajā ziņā.

74. Otrkārt, attiecībā uz *Areva* iebildumu, ka Vispārējā tiesa esot pārkāpusi tā tiesības uz aizstāvību, nosakot tam *probatio diabolica*, man jau ir bijusi iespēja precizēt, ka, ņemot vērā prezumpcijas raksturu, kas ar loģiskas dedukcijas palīdzību ļauj no zināma fakta izsecināt nezināmu faktu, šķiet loģiski, ka personai, pret kuru tā darbojas, parasti jāsniedz attaisnojošs pierādījums prezumētajam faktam. Tas vien, ka tiek prasīts sniegt šādu pierādījumu, neļauj secināt prezumpcijas neatspēkojamo raksturu, it īpaši, kā šajā gadījumā, kad minētais pierādījums tiek meklēts tā subjekta jomā, pret kuru prezumpcija darbojas[48]. No tā izriet, ka *Areva* nevar atsaukties uz tā tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, tāpēc ka Vispārējā tiesa ir prasījusi tam pierādīt izšķirošas ietekmes uz tā meitasuzņēmumiem neesamību.

47 — Skat. iepriekš minētos rīkojumus lietās *Total* un *Elf Aquitaine*/Komisija (attiecīgi 2012. gada 7. februāra rīkojuma 65. punkts un 2012. gada 13. septembra rīkojuma 59. un 60. punkts).

48 — Skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (64. punkts). Tiesa apstiprināja šo pieeju sprieduma šajā pašā lietā 70. punktā. Šajā ziņā skat. arī Vispārējās tiesas 2011. gada 9. septembra spriedumu lietā T-25/06 *Alliance One International*/Komisija (Krājums, II-5741. lpp., 200. punkts).

75. Treškārt, attiecībā uz *Areva* izteikto pārmetumu tā replikā, kas ir minēts iepriekš 61. punktā, ir jāatgādina, ka no Reglamenta 42. panta 2. punkta un 118. panta [49] izriet, ka tiesvedības laikā nav atļauts izvirzīt jaunus pamatus, izņemot gadījumus, kad tie ir saistīti ar tādiem tiesību un faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā. Tomēr ir jākonstatē, ka *Areva* šo pamatu izvirzīja tikai tad, kad tas iesniedza repliku [50], un ka tā pamatā nav apstākļi, kas ir kļuvuši zināmi pēc apelācijas sūdzības iesniegšanas [51]. Šāds jauns pamats, kas pirmoreiz ir izvirzīts šīs procedūras laikā, manuprāt, ir iesniegts acīmredzami novēloti un tādējādi ir nepieņemams [52].

76. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es uzskatu, ka *Areva* pirmais pamats un *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā otrā pamata otrā daļa ir jānoraida.

4) Par *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā otrā pamata ceturto daļu

77. Otrā pamata ceturtajā daļā *Alstom* grupas sabiedrības apgalvo, ka pārsūdzētajā spriedumā nav norādīts pamatojums, jo no tā 206. punkta nav iespējams uzzināt, pirmkārt, kāpēc Komisija var uzlikt naudas sodus subjektiem, kas apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī vairs neietilpst vienā ekonomiskā vienībā, to nepamatojot apstrīdētajā lēmumā, un, otrkārt, kāpēc to minētā judikatūra nav atbilstoša.

78. Iepriekš 40.–42. punktā analizējot *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā pirmā pamata otro daļu, šajā ziņā esmu izklāstījis iemeslus, kāpēc es uzskatu, ka Komisija šajā lietā nav jāsoda par to, ka tā nav īpaši pamatojusi, kāpēc tā bija uzlikusi solidāri maksājamu naudas sodu mātesuzņēmumam ar meitasuzņēmumu, kas bija tieši iesaistīts aizliegtās vienošanās īstenošanā, lai gan apstrīdētā lēmuma pieņemšanas brīdī tie vairs nebija viena ekonomiska vienība.

79. Pārsūdzētā sprieduma 206. punktā Vispārējā tiesa ir paskaidrojusi, ka Komisija var uzlikt solidāri maksājamu naudas sodu sabiedrībām, kas lēmuma pieņemšanas dienā vairs nepieder vienai grupai, jo solidaritāte par naudas soda samaksu attiecas tikai uz pārkāpuma izdarīšanas periodu, kurā uzņēmumi veidoja vienotu ekonomisku vienību un līdz ar to bija viens uzņēmums konkurences tiesību nozīmē. Vispārējā tiesa arī ir norādījusi, ka no judikatūras – neatkarīgi no tā, vai šo judikatūru ir minējuši lietas dalībnieki, – neizriet, ka solidāri maksājamu naudas sodu var uzlikt tikai sabiedrībām, kuras veido vienu ekonomisku vienību lēmuma, ar kuru uzlikts naudas sods, pieņemšanas dienā.

80. Šajos apstākļos Vispārējai tiesai nevar pārmest, ka tā nav pildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, tādējādi otrā pamata ceturtā daļa, manuprāt, arī ir jānoraida.

81. No visa iepriekš minētā izriet, ka, manuprāt, izņemot *Alstom* grupas sabiedrību izvirzīto otrā pamata trešo daļu, kas, kā norādīts, tiks analizēta turpmāk, šis pamats, kā arī pirmais *Areva* izvirzītais pamats ir jānoraida.

49 — Apelācijas sūdzības tika iesniegtas līdz 2012. gada 1. novembrim, kad stājās spēkā jaunais Tiesas Reglaments, tātad saskaņā ar principu *tempus regit actum* to pieņemamība ir jānovērtē atbilstoši 1991. gada 19. jūnija Tiesas Reglamentam. Šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 2010. gada 7. septembra rīkojumu lietā T-532/08 *Norilsk Nickel Harjavalta* un *Umicore*/Komisija (Krājums, II-3959. lpp., 70. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 90. zemsvītras piezīmi ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumos iepriekš minētajā lietā *Ziegler*/Komisija. Jaunajā Tiesas Reglamentā minētie panti tagad ir attiecīgi 127. panta 1. punkts un 190. panta 1. punkts.

50 — Pieteikumā par apelācijas tiesvedības ierosināšanu faktiski nav nekādas atsauces uz šo pamatu. Ir arī jānorāda, ka, lai arī Vispārējā tiesā *Areva* bija izvirzījis pamatu par to, ka Komisija nav pildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, *Areva* izvirzītie iebildumi pirmajā instancē nekādā ziņā neattiecās uz jautājumu par *Areva* faktisku izšķirošu ietekmi uz tā bijušajiem meitasuzņēmumiem.

51 — Skat. 2010. gada 17. jūnija spriedumu lietā C-413/08 P *Lafarge*/Komisija (Krājums, I-5361. lpp., 43. punkts un tajā minētā judikatūra). Iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija, kā arī Vispārējās tiesas 2011. gada 16. jūnija spriedumu lietā T-185/06 *Air Liquide* /Komisija (Krājums, II-2809. lpp.) un 2011. gada 16. jūnija spriedumu lietā T-196/06 *Edison*/Komisija (Krājums, II-3149. lpp.), uz kuriem atsaucas *Areva*, manuprāt, nevar uzskatīt par tādiem tiesību un faktiskiem apstākļiem, kas ir kļuvuši zināmi iztiesāšanas laikā un kas attaisno jauna pamata izvirzīšanu iztiesāšanas laikā. Pirmkārt, šie spriedumi attiecas uz tiesību jautājumiem, it īpaši Komisijas pienākumu norādīt pamatojumu, kas bija Savienības tiesu spriedumu priekšmets pirms apelācijas sūdzības iesniegšanas. Otrkārt, ir jākonstatē, ka *Alstom* grupas sabiedrības varēja izvirzīt līdzīgu pamatu (skat. pirmā pamata analīzi iepriekš 14.–43. punktā), pirms visi minētie spriedumi tika pasludināti.

52 — Skat. rīkojumu apvienotajās lietās no C-448/10 P līdz C-450/10 P *ThyssenKrupp Acciai Speciali Terni* u.c./Komisija (68. punkts un tajā minētā judikatūra).

C – *Par* Alstom *grupas sabiedrību izvirzīto trešo pamatu attiecībā uz LESD 101. panta pārkāpumu, it īpaši attiecībā uz noteikumu, kas reglamentē vainojamību pārkāpumā, neievērošanu, kā arī tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu principa un nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpumu*

82. Trešajā pamatā, kas ir sadalīts divās daļās, *Alstom* grupas sabiedrības apgalvo, ka ir pārkāpts LESD 101. pants un it īpaši noteikumi, kas reglamentē mātesuzņēmuma vainojamību meitasuzņēmuma darbībā, kā arī ir pārkāpti tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu un nevainīguma prezumpcijas principi, kas ir noteikti Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. pantā un kas ir garantēti Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantā.

1) Par pirmo daļu, kas attiecas *probatio diabolica* noteikšanu *Alstom*

83. Šī pamata pirmajā daļā, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 84.–110. punktu, *Alstom* grupas sabiedrības, mēģinot apstrīdēt Tiesas judikatūru saistībā ar mātesuzņēmuma atzīšanu par vainojamu tā meitasuzņēmumu izdarītajos pārkāpumos un it īpaši kapitāldaļu piederības prezumpciju, pārmet, ka Vispārējā tiesa ir piemērojusi minēto prezumpciju tādējādi, ka tai tika piešķirts neatspēkojams raksturs, liekot mātesuzņēmumam sniegt *probatio diabolica*, lai to atspēkotu. Secināt izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu no pastāvošās organizatoriskās, ekonomiskās un juridiskās saiknes starp mātesuzņēmumu un tā meitasuzņēmumiem, nevis no konkrētiem faktiem par konkrētu faktisku rīcību attiecīgajā tirgū, kā Vispārējā tiesa to dara pārsūdzētā sprieduma 110. punktā, nozīmē pārsniegt saprātīgās robežas, padarot kapitāldaļu piederības prezumpciju neatspēkojamu un tādējādi nosakot *probatio diabolica*. Saskaņā ar Tiesas judikatūru Komisija nevar atsaukties tikai uz saikni, kas ir raksturīga grupas esamībai, bet tai būtu jākonstatē mātesuzņēmuma faktiskā iejaukšanās attiecīgajā tirgū. Izšķirošā ietekme tiktu pierādīta šajā tirgū un saistībā ar attiecīgo praksi. Šajā ziņā būtu jāpierāda, ka tika izmantotas strukturālas saites, konkrētāk, lai ietekmētu meitasuzņēmumu rīcību tirgū. Tas būtu būtisks tiesību uz lietas taisnīgu izskatīšanu un nevainīguma prezumpcijas pārkāpums, ja šādi tiktu piemērota kapitāldaļu piederības prezumpcija.

84. Šī *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā trešā pamata daļa, manuprāt, balstās uz kļūdainu pārsūdzētā sprieduma interpretāciju.

85. No pārsūdzētā sprieduma 103. punkta izriet, ka Vispārējā tiesa ir konstatējusi, ka dokumenti, kurus *Alstom* bija iesniedzis administratīvajā procesā, apstiprināja, ka "*Alstom* grupas vadība, par ko bija atbildīgs *Alstom*, piedalījās darbības virziena noteikšanā tirgū saistībā ar *Alstom* grupas "P&S nozari" un tās dažādajām darbības daļām un ka tā pastāvīgi kontrolēja šīs nozares un dažādo darbības daļu darbības virziena ievērošanu".

86. Tātad *Alstom* grupas sabiedrības nevar apgalvot, ka Vispārējā tiesa ir ņēmusi vērā "tikai" organizatoriskās, ekonomiskās un juridiskās saites un nav aplūkojusi mātesuzņēmuma faktisko iejaukšanos attiecīgajā tirgū, lai secinātu, ka mātesuzņēmums ir īstenojis izšķirošu ietekmi uz attiecīgajiem meitasuzņēmumiem.

87. Šajā ziņā arī ir jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru organizatoriskajām, ekonomiskajām un juridiskajām saitēm starp mātesuzņēmumu un tā meitasuzņēmumu ir būtiska nozīme, konstatējot meitasuzņēmuma autonomiju no mātesuzņēmuma un noskaidrojot to, vai mātesuzņēmums ir sniedzis pietiekamus pierādījumus, lai atspēkotu kapitāldaļu piederības prezumpciju [53].

53 — Skat. 2009. gada 10. septembra spriedumu lietā C-97/08 P *Akzo Nobel* u.c./Komisija (Krājums, I-8237. lpp., 65. un 74. punkts), iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (58. un 153. punkts, šajā pēdējā punktā, kas ir minēts šo secinājumu 19. zemsvītras piezīmē, Tiesa ir skaidri norādījusi, ka prezumpciju var atspēkot, "ieinteresētajām personām iesniedzot pierādījumu par starp attiecīgajām sabiedrībām pastāvošajām ekonomiskajām, organizatoriskajām un juridiskajām saitēm"), 2011. gada 20. janvāra spriedumu lietā C-90/09 P *General Química* u.c./Komisija (Krājums, I-1. lpp., 37. punkts), 2011. gada 29. marta spriedumu apvienotajās lietās C-201/09 P un C-216/09 P *ArcelorMittal Luxembourg*/Komisija un Komisija/*ArcelorMittal Luxembourg* u.c. (Krājums, I-2239. lpp., 96. punkts), kā arī 2012. gada 13. decembra rīkojumu lietā C-654/11 P *Transcatab*/Komisija (31. punkts).

88. Lai arī ir acīmredzami, ka izšķirošas ietekmes īstenošana attiecas uz meitasuzņēmuma rīcību tirgū, kurā ir izdarīts pārkāpums, tomēr no judikatūras neizriet, ka Komisijai būtu jāpierāda, kā to apgalvo *Alstom* grupas sabiedrības, ka konkrēti tika izmantotas strukturālās saites, lai ietekmētu minēto rīcību, lai, pamatojoties uz kapitāldaļu piederības prezumpciju, mātesuzņēmumu varētu atzīt par vainojamu meitasuzņēmuma rīcībā. Atzīt šādu pienākumu nozīmētu padarīt prezumpciju nelietderīgu. Visticamāk, mātesuzņēmumam ir jāpierāda, ka meitasuzņēmums ir autonomi noteicis savu rīcību tirgū, lai gan starp to un tā meitasuzņēmumu pastāv organizatoriskas, ekonomiskas un juridiskas saites.

89. Attiecībā uz *Alstom* grupas sabiedrību argumentāciju, ka minētā prezumpcija par izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu esot pretrunā principam par tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu un nevainīguma prezumpcijas principam, pietiek atgādināt, ka pastāvīgajā judikatūrā ir atzīts, ka šīs prezumpcijas mērķis ir līdzsvarot mērķa sodīt par konkurences noteikumiem, it īpaši LESD 101. pantam, pretēju rīcību un novērst tās atkārtošanos svarīgumu, no vienas puses, ar tādiem atsevišķiem vispārējiem Savienības tiesību principiem kā it īpaši nevainīguma prezumpcija, no otras puses. Šī iemesla dēļ tā nav atspēkojama [54]. Turklāt tas vien, ka vienība konkrētā gadījumā nesniedz pierādījumus, lai atspēkotu prezumpciju par izšķirošas ietekmes faktisku īstenošanu, nenozīmē, ka šo prezumpciju nekādā ziņā nevar atspēkot [55].

90. No visa iepriekš minētā, manuprāt, izriet, ka *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā trešā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

2) Par otro daļu, kas attiecas uz kļūdu tiesību piemērošanā, konstatējot *Areva T&D Holding* izšķirošas ietekmes uz *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* faktisku īstenošanu laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam

91. Trešā pamata otrajā daļā *T&D Holding*, "pamatojoties uz tiem pašiem principiem kā pirmajā daļā", pārmet Vispārējai tiesai kļūdas tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 144.–152. punktā apstiprinot apstrīdēto lēmumu, ciktāl tajā ir konstatēta *Areva T&D Holding* izšķirošas ietekmes uz *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* faktiska īstenošana laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam. *T&D Holding* apgalvo, ka, lai pamatotu Komisijas secinājumu, Vispārējā tiesa pamatojās uz diviem apstākļiem, kurus *Areva* ir norādījis savā pirmajā pamatā un kuri ir minēti iepriekš 59. punktā saistībā ar tā pirmo pamatu. It īpaši Vispārējās tiesas secinājums, ka, tā kā *Areva* bija iecēlis jaunu *Areva T&D Holding* vadītāju, kas bija arī *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* administrators, nebija neiespējami, ka šī jaunā vadītāja pieņemšana darbā no ārpuses ļāva *Areva* iegūt zināšanas attiecīgajā nozarē, esot iespējamais scenārijs, kuram nav nekāda juridiska pamata. Šajā secinājumā nav ņemti vērā fakti, kas tika iesniegti Vispārējai tiesai, jo ir acīmredzams, ka šim jaunajam vadītājam iepriekš nebija nekādu attiecību ar *Areva* grupu un it īpaši viņam nebija nekādu zināšanu attiecīgajā nozarē. No tā izriet, ka Vispārējā tiesa uzskatīja, ka *Areva T&D Holding* bija jāsniedz attaisnojošs pierādījums par tā neiejaukšanos savu meitasuzņēmumu rīcībā, kas līdzinājās *probatio diabolica*, un tas padarīja kapitāldaļu piederības prezumpciju neatspēkojamu.

92. *Alstom* grupas sabiedrības trešā pamata otrajā daļā tikai atkārto dažus *Areva* pirmajā pamatā izvirzītos argumentus, kas tika analizēti – un noraidīti – iepriekš 59.–76. punktā.

93. It īpaši attiecībā uz argumentāciju saistībā ar *probatio diabolica* es atsaucos uz apsvērumiem, kurus esmu minējis iepriekš 74. punktā.

54 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (59. punkts) un 2013. gada 8. maija spriedumu lietā C-508/11 P *ENI*/Komisija (50. punkts).

55 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine*/Komisija (66. punkts) un iepriekš minēto rīkojumu lietā *Transcatab*/Komisija (32. punkts).

94. Attiecībā uz apstākli, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 150. punktā ir atsaukusies uz to, ka *Areva* grupa varēja iegūt nepieciešamās zināšanas P&S nozarē, pieņemot darbā jaunu vadītāju, 69. punktā jau esmu minējis, ka tas bija tikai papildu pamatojums, lai pastiprinātu tā argumenta noraidījumu, saskaņā ar kuru, tā kā tam nebija zināšanu nozarē, *Areva T&D Holding* nebija spējīgs faktiski īstenot izšķirošu ietekmi uz saviem meitasuzņēmumiem no 2004. gada 9. janvāra – šī secinājuma pamatā bija citi apstākļi.

95. No tā izriet, ka Vispārējā tiesa nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 144.–152. punktā apstiprinot apstrīdēto lēmumu, ciktāl tajā ir konstatēta *Areva T&D Holding* izšķirošas ietekmes uz *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG* faktiska īstenošana laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam, tāpēc *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā trešā pamata otrā daļa un tādējādi arī šis pamats kopumā ir jānoraida.

D – *Par* Alstom *grupas sabiedrību izvirzīto ceturto pamatu un otrā pamata trešo daļu un* Areva *izvirzīto otro un trešo pamatu attiecībā uz kļūdām tiesību piemērošanā un tiesību pārkāpumiem, kā arī pienākuma norādīt pamatojumu nepildīšanu attiecībā uz noteikumu par solidaritāti naudas soda samaksā piemērošanu*

96. Gan *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītais ceturtais pamats un otrā pamata trešā daļa, gan *Areva* izvirzītais otrais un trešais pamats, kas attiecas uz vairākām Vispārējās tiesas pieļautām kļūdām tiesību piemērošanā, tiesību pārkāpumiem un pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, – lai arī tie izvirzīti no atšķirīgām perspektīvām – attiecas uz noteikumu par solidaritāti naudas soda, kas ir noteikts par pārkāpumu, samaksā piemērošanu un interpretāciju. Attiecībā uz šiem pamatiem Komisija arī ir izvirzījusi iebildes par nepieņemamību un prasījusi aizstāt tos pamatojumus, kas lielā mērā pārklājas. Ņemot vērā šos apsvērumus, es uzskatu, ka ir lietderīgi šos iebildumus un pamatus analizēt kopā.

97. Lietas dalībnieku iesniegtos iebildumus par pārsūdzēto spriedumu būtībā var iedalīt divās grupās. Pirmajā iebildumu grupā apelācijas sūdzību iesniedzēji pārmet, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi vairākas kļūdas tiesību piemērošanā un tiesību pārkāpumus, konstatējot divu secīgu mātesuzņēmumu *Areva* un *Alstom* "faktisku solidaritāti". It īpaši tie apgalvo, ka, konstatējot šādu faktisku solidaritāti, tiek pārkāpts tiesiskās noteiktības princips un sodu individuālas piemērošanas princips. Otrajā iebildumu grupā apelācijas sūdzību iesniedzēji prasa sodīt Vispārējo tiesu par vairākām pieļautajām kļūdām tiesību piemērošanā, interpretējot un piemērojot noteikumus par solidaritāti, kas izraisot iepriekš minēto principu un EKL 7. panta [56] pārkāpumu, kā arī pienākuma norādīt pamatojumu nepildīšanu.

1) Pārsūdzētais spriedums

98. Vispārējā tiesa noraidīja pamatus un iebildumus attiecībā uz tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu pārsūdzētā sprieduma 209.–218. punktā, pamatus un iebildumus attiecībā uz sodu individuālas piemērošanas principu – minētā sprieduma 219.–222. punktā un pamatus un iebildumus attiecībā uz prettiesisku pilnvaru deleģēšanu, pārkāpjot EKL 7. pantu, – pārsūdzētā sprieduma 232.–237. punktā. Tādējādi Vispārējā tiesa varēja secināt, ka Komisija nebija pārkāpusi noteikumus par solidaritāti naudas sodu samaksā. Attiecībā uz naudas soda grozīšanu, īstenojot neierobežotu kompetenci, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 318.–323. punktā ir apstiprinājusi Komisijas izmantoto solidaritātes konfigurāciju [57].

56 — Tagad LES 13. pants.

57 — Skat. arī pārsūdzētā sprieduma rezolutīvās daļas 3) punkta otro ievilkumu.

99. It īpaši pārsūdzētā sprieduma 213.–216. punktā Vispārējā tiesa ir noraidījusi pamatu par tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu, kas tika interpretēts kā iebilde par prettiesiskumu, kas vērsta pret solidaritātes noteikumiem naudas sodu samaksā, ciktāl šie noteikumi ir nenoteiktības avots saistībā ar naudas soda samaksu, parādnieka, kuram ir pienākums maksāt, noteikšanu un solidāro kopparādnieku tiesisko situāciju. Šajā ziņā Vispārējā tiesa vispirms ir norādījusi, ka lēmums, ar kuru Komisija vairākām sabiedrībām liek solidāri maksāt naudas sodu, noteikti rada visas sekas, kas ir saistītas ar naudas sodu maksāšanas tiesisko regulējumu konkurences tiesībās, gan attiecībās starp parādnieku un solidārajiem kopparādniekiem, gan attiecībās starp solidārajiem kopparādniekiem.

100. Turpmāk Vispārējā tiesa ir atzinusi, ka, nepastāvot norādei par pretējo lēmumā, ar kuru Komisija ir uzlikusi naudas sodu, kas vairākām sabiedrībām ir jāmaksā solidāri sakarā ar uzņēmuma prettiesisku rīcību, Komisija tās vaino par minēto rīcību līdzvērtīgā mērā. Saskaņā ar Vispārējās tiesas viedokli no tā izriet, ka sabiedrībām, kurām tiek uzlikts solidāri maksājams naudas sods un kurām, izņemot, ja lēmumā, ar kuru tiek uzlikts naudas sods, ir norādīts pretējais, vienlīdzīgā mērā iestājas atbildība par pārkāpuma izdarīšanu, principā ir vienlīdzīgās daļās jāpiedalās naudas soda, kas uzlikts sakarā ar minēto pārkāpumu, samaksāšanā (turpmāk tekstā – "noteikums par atbildības noteikšanu vienādās daļās"). Tāpēc, pēc Vispārējās tiesas domām, sabiedrība, no kuras Komisija iekasē visu naudas soda summu, var, pamatojoties uz to pašu Komisijas lēmumu, celt prasību pret saviem solidārajiem kopparādniekiem par katra daļu. Pamatojoties uz šo noteikumu par atbildības noteikšanu vienādās daļās, Vispārējā tiesa ir secinājusi, ka gadījumā, ja lēmums, ar kuru vairākām sabiedrībām ir uzlikts solidāri maksājams naudas sods, neļauj *a priori* noteikt, kurai no šīm sabiedrībām ir faktiski jāmaksā naudas soda summa Komisijai, tomēr šis lēmums neliek šķēršļus tam, ka ikviena sabiedrība var nepārprotami uzzināt, kāda naudas soda summas daļa tai ir jāsedz, un tādējādi katra no tām vajadzības gadījumā var celt prasību pret saviem solidārajiem kopparādniekiem par summām, ko tā ir samaksājusi, pārsniedzot attiecīgo daļu.

2) Par *Areva* un *Alstom* faktiskas solidaritātes konstatējumu

a) Lietas dalībnieku argumenti

i) *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrību argumenti

101. Otrajā un daļēji arī trešajā pamatā *Areva* apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, piemērojot noteikumus par solidaritāti naudas sodu samaksā, pirmkārt, nesodot Komisiju par to, ka tā bija konstatējusi faktisku solidaritāti starp *Areva* un *Alstom*, divām sabiedrībām, kas nekad nav bijušas vienota ekonomiska vienība, un, otrkārt, neierobežotas kompetences ietvaros pati nosakot naudas sodus, kas radīja šādu solidaritāti. Pieļaujot šo kļūdu tiesību piemērošanā, tiek pārkāpti tiesiskās noteiktības un sodu individuālas piemērošanas principi.

102. Ceturtā pamata otrajā daļā *Alstom* grupas sabiedrības arī apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pārkāpusi tiesiskās noteiktības un sodu individuālas piemērošanas principus, jo tā nav apšaubījusi Komisijas īstenoto solidaritātes piemērošanu, kuras rezultātā tika konstatēta faktiska solidaritāte starp *Alstom* un *Areva*, divām sabiedrībām, kas nekad nav veidojušas vienotu ekonomisku vienību. Šī faktiskā solidaritāte izriet, pirmkārt, no tā, ka naudas sods EUR 25 500 000 (Vispārējā tiesa to samazināja līdz EUR 20 400 000) apmērā, kas ir solidāri uzlikts *Areva* un tā bijušajiem meitasuzņēmumiem ir daļa no naudas soda EUR 53 550 000 (Vispārējā tiesa to samazināja līdz EUR 48 195 000) apmērā, kas tika solidāri uzlikts *Alstom* un *Areva T&D SA*, un, otrkārt, no tā, ka maksimālā summa, par kādu secīgi mātesuzņēmumi ir atzīti par atbildīgiem, pārsniedz summu, kas jāmaksā meitasuzņēmumiem. Šādos apstākļos neatkarīgi no apstrīdētā lēmuma interpretācijas vienas grupas veiktā naudas soda samaksa tieši ietekmētu citas grupas sabiedrību parādu, lai gan šīs grupas nekad nav veidojušas vienotu ekonomisku vienību.

103. Tomēr, kā Vispārējā tiesa ir nospriedusi lietā *Trioplast*[58], solidaritātes piemērošana, pat ja tā ir tikai "faktiska" solidaritāte starp sabiedrībām, kas nekad nav piederējušas vienam un tam pašam uzņēmumam, ir pretrunā gan sodu individuālas piemērošanas principam, jo tādā gadījumā uzņēmums tiek sodīts par darbībām, par kurām tas netika vainots atsevišķi, gan tiesiskās noteiktības principam, jo mātesuzņēmumi nevar nepārprotami uzzināt precīzu summu, kas katram no tiem ir jāmaksā par laikposmu, kurā tas solidāri ar savu meitasuzņēmumu tika atzīts par atbildīgu par pārkāpumu. Turklāt Vispārējās tiesas izvirzītais noteikums par atbildības noteikšanu vienādās daļās[59], pat ja tāda arī būtu, – ko apelācijas sūdzības iesniedzēji apstrīd – nevar izskaidrot Vispārējās tiesas piedāvāto risinājumu pārsūdzētajā spriedumā. Pat tad, ja naudas sods būtu sadalīts vienādās daļās starp kopparādniekiem, summa, kas faktiski tiek piedzīta no viena no mātesuzņēmumiem, joprojām ir atkarīga no summas, kas tiek piedzīta no citām sabiedrībām.

104. Visbeidzot apelācijas sūdzības iesniedzēji iebilst pret Komisijas iebildi par nepieņemamību. *Areva* apgalvo, ka tas nav pievienojis jaunu apstākli tiesvedībā Vispārējā tiesā izvirzītajiem iebildumiem un ka tādējādi tas ir tikai minējis jaunus argumentus (nevis jaunus pamatus), lai pamatotu pamatu, kurš attiecas uz solidaritātes noteikumu pārkāpumu un kurš bija izvirzīts pirmajā instancē. Katrā ziņā laika posmā starp prasības celšanu Vispārējā tiesā un apelācijas sūdzības iesniegšanu Tiesā esot pievienoti jauni faktiski un tiesiski apstākļi[60], kas paši par sevi sniedz pietiekamu pamatojumu tam, ka šie argumenti tika izvirzīti tikai tiesvedības laikā. *Alstom* grupas sabiedrības apgalvo, ka, lai gan termins "faktiska solidaritāte" netika lietots pirmajā instancē, šī solidaritāte tika vairākkārt ir minēta *Alstom* rakstos un tika aplūkota tiesvedībā Vispārējā tiesā. Tie atsaucas uz Vispārējā tiesā izvirzīto pirmo un otro pamatu, uz Komisijas procesuālajiem rakstiem, kā arī *Alstom* pārstāvju mutvārdu paskaidrojumiem tiesas sēdē. Tātad argumenti par faktisku solidaritāti esot nevis jauns pamats, bet gan tikai Vispārējā tiesā jau izvirzītā pamata paplašinājums.

ii) Komisijas argumenti

105. Komisija apgalvo, ka gan *Areva* izvirzītais otrais pamats, gan *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā ceturtā pamata otrā daļa esot nepieņemami, jo tie ir jauni pamati, kas izmaina strīda priekšmetu Vispārējā tiesā. No pārsūdzētā sprieduma 192.–195. punkta un *Areva* un *Alstom* Vispārējā tiesā iesniegtajiem procesuālajiem rakstiem izrietot, ka to argumenti attiecās uz dažādiem jautājumiem, kuros nebija nekādas atsauces uz jebkāda veida faktisku solidaritāti starp mātesuzņēmumiem *Alstom* un *Areva*. *Areva* gadījumā Vispārējā tiesā iesniegtie argumenti attiecas tikai uz *de jure*, bet ne faktisku solidaritāti starp *Areva T&D SA* un tā secīgiem mātesuzņēmumiem, un *Alstom* grupas sabiedrību gadījumā – uz solidaritāti starp *Areva T&D SA* un tā bijušo mātesuzņēmumu *Alstom*.

106. Būtībā Komisija apgalvo, ka tas, ka solidāri maksājams naudas sods tika uzlikts *Areva T&D SA* un citām *Areva* grupas sabiedrībām, lai gan šī sabiedrība tika atzīta par solidāri atbildīgu arī kopā ar *Alstom*, ir izskaidrojams ar apstākli, ka runa ir par meitasuzņēmumu, kas bija piedalījies pārkāpuma izdarīšanā abu secīgo mātesuzņēmumu kontrolē. Šī meitasuzņēmuma nodošana esot radījusi divkāršas solidaritātes situāciju, jo tas bija solidāri atbildīgs ar katru no tā mātesuzņēmumiem. Tomēr no tā neizrietot, ka *Areva* un *Alstom* esot atzītas par solidāri atbildīgām. Turklāt pieeja, ka mātesuzņēmumam tiek noteikta tāda pati sākumsumma kā meitasuzņēmumam, kas bija tieši piedalījies aizliegtajā vienošanās, nesadalot to gadījumā, ja ir vairāki secīgi mātesuzņēmumi, pati par sevi nav uzskatāma par nepiemērotu pieeju[61].

58 — Iepriekš minēta 32. zemsvītras piezīmē.

59 — Pārsūdzētā sprieduma 215. punkts.

60 — Kā jaunu faktisku apstākli *Areva* īpaši min *Areva T&D SA* cesiju *Alstom* grupai 2010. gadā (skat. šo secinājumu 6. punktu) un kā jaunu tiesisku apstākli – Vispārējās tiesas spriedumu lietā *Trioplast*.

61 — Komisija atsaucas uz iepriekš minēto spriedumu lietā *Trioplast* (74. punkts).

107. Komisija uzskata, ka no tā izriet, ka šajā lietā, kurā meitasuzņēmums *Areva T&D SA* ir atzīts par solidāri atbildīgu ar diviem tā secīgiem mātesuzņēmumiem, katram no šiem diviem mātesuzņēmumiem varētu noteikt visu sākumsummu, kas ir vienāda ar meitasuzņēmumam noteikto sākumsummu, ko pēc tam reizina ar katra adresāta pārkāpuma izdarīšanas individuālo ilgumu un atbildību pastiprinošu apstākli – pārkāpuma līdera lomas uzņemšanos. No tā attiecīgajām sabiedrībām izrietētu trīs dažādas naudas soda summas. Lai arī ir vairākas iespējamās metodes, kā noteikt solidāru atbildību, Komisija, īstenojot savu novērtējuma brīvību, izvēlējās pieprasīt vienotu pamatsummu solidāri no trim sabiedrībām, piemērojot attiecīgajām mātesuzņēmumiem izdevīgāko no iespējamām metodēm.

108. Lai gan, pēc Komisijas domām, Vispārējās tiesas secinājums, ka tiesiskās noteiktības un sodu individuālas piemērošanas principi netika pārkāpti, ir jāapstiprina, tā tomēr lūdz Tiesu aizstāt iemeslus, ko Vispārējā tiesa ir norādījusi pārsūdzētā sprieduma 213.–215. punktā, lai izdarītu šādu secinājumu. Tā uzskata, ka pretēji tam, ko nosprieda Vispārējā tiesa, tai nav kompetences noteikt dažādiem kopparādniekiem attiecīgo ieguldījumu naudas soda samaksā. Lai arī šajā lietā piemērotā metode solidaritātes noteikšanai ietver summu, kas jāmaksā *Areva* un *Alstom*, pārklāšanos, tā nepadara šīs sabiedrības tieši un *stricto sensu* par solidāri atbildīgām vienai ar otru. Juridiska nozīme esot katra mātesuzņēmuma solidārajai atbildībai ar tam nodoto meitasuzņēmumu. Meitasuzņēmuma solidaritātes saišu pavairošanās tā pārdošanas gadījumā laikā, kad tika izdarīts pārkāpums, nevarot mainīt individuālo saišu starp šo meitasuzņēmumu un ikvienu no mātesuzņēmumiem juridisko būtību. Šādā situācijā saistībā ar meitasuzņēmuma secīgo mātesuzņēmumu "faktisku" solidāru atbildību ir piemērojami tie paši apsvērumi, kā saskaņā ar judikatūru tas ir gadījumā saistībā ar parasto solidaritāti starp mātesuzņēmumu un meitasuzņēmumu.

b) Analīze

i) Par pieņemamību

109. Sākumā ir jāanalizē Komisijas izvirzītā iebilde par nepieņemamību saistībā ar iebildumiem, kas attiecas uz faktiskas solidaritātes starp *Areva* un *Alstom* konstatēšanu. Komisija būtībā apgalvo, ka šie iebildumi ir izvirzīti tikai apelācijas tiesvedības stadijā un tādējādi tie ir jauni pamati, kas maina strīda priekšmetu Vispārējā tiesā un līdz ar to tie ir nepieņemami.

110. Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas statūtu 58. panta pirmo daļu apelācijas sūdzības Tiesai iesniedz tikai par tiesību jautājumiem un tās pamatojas uz to, ka Vispārējā tiesa ir it īpaši pārkāpusi Savienības tiesību aktus.

111. Turklāt Tiesas Reglamenta 113. panta 2. punktā ir noteikts [62], ka apelācijas sūdzībā nedrīkst grozīt Vispārējā tiesā izskatītā strīda priekšmetu.

112. No pastāvīgas judikatūras izriet, kas Tiesas kompetencē principā ir tikai sniegt to tiesisko risinājumu vērtējumu, kas tika rasti, apspriežot pamatus tiesā, kas izskatīja lietu pēc būtības [63]. Tādējādi lietas dalībnieks principā nevar pirmo reizi Tiesā izvirzīt pamatu, kuru tas nav izvirzījis Vispārējā tiesā, jo tas ļautu Tiesai pārbaudīt Vispārējās tiesas izvēlētā risinājuma tiesiskumu, ņemot vērā pamatus, kurus pēdējai minētajai nebija iespējas izskatīt [64].

62 — Tiesas Reglamenta jaunajā redakcijā – 170. pants (skat. 50. zemsvītras piezīmi).

63 — Skat. it īpaši 2008. gada 11. decembra spriedumu lietā C-295/07 P Komisija/*Département du Loiret* (Krājums I-9363. lpp., 95. punkts un tajā minētā judikatūra), iepriekš minēto spriedumu lietā *Elf Aquitaine* (35. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Schindler Holding* u.c./Komisija (55. punkts un tajā minētā judikatūra).

64 — Skat. 20. punktu manos secinājumos, kas sniegti 2009. gada 30. aprīlī lietā *Prym* un *Prym Consumer*/Komisija (2009. gada 3. septembra spriedums lietā C-534/07 P, Krājums, I-7415. lpp.), kā arī tajā minētā judikatūra.

113. Tomēr jauns arguments, kas ir tikai Vispārējā tiesā minētās argumentācijas iztirzājums vai paplašinājums, nav jauns pamats, bet tas ir jāuzskata par pieļaujamu iepriekšējā tiesvedības stadijā jau izvirzīta pamata papildinājumu [65]. Tādējādi šāds arguments ir pieņemams [66].

114. Šajā gadījumā vispirms ir jākonstatē, ka Vispārējā tiesā nedz *Areva*, nedz *Alstom* grupas sabiedrības nav skaidri izvirzījuši iebildumu par to, ka, konstatējot faktisku solidaritāti starp *Areva* un *Alstom*, tika pārkāpts tiesiskās noteiktības princips un sodu individuālas piemērošanas princips, kā tie to dara apelācijas sūdzībās. Prasības pieteikumos pirmajā instancē tie bija izvirzījuši pamatus attiecībā uz solidaritātes noteikumu pārkāpumu, tomēr tikai attiecībā uz konstatējumu par *de jure* solidaritāti starp mātesuzņēmumiem (attiecīgi *Alstom* un *Areva*) un meitasuzņēmumu (*Areva T&D SA*) un ne attiecībā uz *faktisku* solidaritāti starp diviem secīgiem mātesuzņēmumiem. Tādējādi, lai gan tie cenšas pierādīt, ka šie iebildumi nav uzskatāmi par jauniem apstākļiem, manuprāt, ir skaidrs, ka tas tomēr tā ir.

115. Tādējādi šeit rodas būtisks jautājums par to, vai šie jaunie iebildumi ir jākvalificē kā jauns pamats, kas maina strīda priekšmetu, kā to apgalvo Komisija, vai arī tie ir Vispārējā tiesā jau izvirzītu pamatu iztirzājums vai paplašinājums, kā to apgalvo gan *Areva*, gan *Alstom* grupas sabiedrības.

116. Man jau ir bijusi iespēja norādīt, ka jauna (pieņemama) argumenta nošķiršana no jauna (nepieņemama) pamata ir jutīgs jautājums, par kuru judikatūrā atrodamās pieejas ne vienmēr ir konsekventas [67]. Tāpat esmu jau norādījis, ka iebildums, kas balstīts uz citu juridisko pamatu nekā Vispārējā tiesā izvirzītie pamati, ir jāuzskata par jaunu pamatu, kas ir jāatzīst par nepieņemamu, savukārt iebildums, kas ir formulēts, lai atbalstītu Vispārējā tiesā jau izvirzītu pamatu, var – atkarībā no gadījuma – būt pieņemams arguments [68].

117. Šajā gadījumā vispirms attiecībā uz *Alstom* ir jānorāda, ka Vispārējā tiesā tas bija izvirzījis otro pamatu, kas tāpat kā pamats apelācijas sūdzībā attiecās uz solidaritātei piemērojamo tiesību pārkāpumu, kurš izraisīja tiesiskās noteiktības un sodu individuālas piemērošanas principu pārkāpumu. Tomēr ir taisnība, ka, Vispārējā tiesā izvirzot šo pamatu, *Alstom* nebija skaidrs mērķis konstatēt faktisku solidaritāti starp secīgiem mātesuzņēmumiem, bet gan tā prasīja sodīt par solidaritātes konstatēšanu starp to un *Areva T&D SA* – sabiedrībām, kas lēmuma pieņemšanas brīdī vairs nebija viena ekonomiska vienība. Tomēr ir jākonstatē, ka saistībā ar iebildumu par sodu individuālas piemērošanas principa pārkāpumu *Alstom* bija *skaidri* apstrīdējis to, ka *Areva* un tā bijušajiem meitasuzņēmumiem uzliktais sods EUR 25 500 000 apmērā bija *Alstom* un *Areva T&D SA* solidāri uzliktā soda EUR 53 550 000 apmērā neatņemama sastāvdaļa, apgalvojot, ka ar šādu solidāru kopparādnieku parāda sadalījumu tika pārkāpts sodu individuālas piemērošanas princips [69]. Šis konkrētais jautājums vēlāk arī tika minēts tiesas sēdē Vispārējā tiesā, par ko liecina *Alstom* apgalvojumi, kurus Komisija nav apstrīdējusi.

65 — Skat. 28. punktu iepriekš minētajos ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumos lietā *Akzo Nobel* u.c./Komisija, kā arī 39. punktu spriedumā šajā pašā lietā. Skat. arī 2007. gada 4. oktobra spriedumu lietā C-311/05 P *Naipes Heraclio Fournier*//ITSB (59. punkts) un 2009. gada 12. novembra spriedumu lietā C-564/08 P *SGL Carbon*/Komisija (24. punkts).

66 — Skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Akzo Nobel*/Komisiju (39. punkts) un lietā *SGL Carbon*/Komisija (24. punkts). Skat. arī 2002. gada 24. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-74/00 P un C-75/00 P *Falck un Acciaierie di Bolzano*/Komisija (*Recueil*, I-7869. lpp., 178. punkts), 2007. gada 18. janvāra spriedumu lietā C-229/05 P *PKK* un *KNK*/Padome (Krājums, I-439. lpp., 64.–66. punkts), kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/*Département du Loiret* (99. punkts).

67 — Skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā *Prym* un *Prym Consumer*/Komisija (26. punkts), kuros es norādīju, ka, manuprāt, būtu kritizējami jaunu pamatu izvirzīšanas nepieņemamības režīmam pielīdzināt ikvienu jaunu argumentu, ko prasītāji apelācijas tiesvedībā iesnieguši kāda pamata atbalstam, un secināt, ka minētais arguments ir nepieņemams (skat. minēto judikatūru).

68 — Skat. it īpaši manus secinājumus iepriekš minētajā lietā *Prym* un *Prym Consumer*/Komisija (27. punkts) un 2007. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-167/06 P *Komninou* u.c./Komisija (24. punkts).

69 — Skat. *Alstom* prasības pieteikuma pirmajā instancē 80.–85. punktu, it īpaši 83. punktu.

118. Tieši no solidāri uzliktā naudas soda *Areva* un tā bijušajiem meitasuzņēmumiem kopā ar solidāri uzlikto naudas sodu *Alstom* un *Areva T&D SA* izriet apelācijas sūdzībā apstrīdētā "faktiskā" solidaritāte starp *Areva* un *Alstom*. Turklāt saistībā ar iebildumu par tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu, kas ir izvirzīts tajā pašā pamatā pirmajā instancē, *Alstom* ir skaidri norādījis uz nenoteiktību attiecībā uz soda izpildi, ko izraisīja Komisijas īstenotā solidaritātes noteikumu piemērošana [70].

119. Tātad ir jākonstatē, ka, lai gan *Alstom* Vispārējā tiesā nebija precīzi izvirzījis iebildumu – kā tas to ir darījis apelācijas sūdzībā –, ka *Alstom* un *Areva* faktiskas solidaritātes konstatēšana, lietojot šo nosaukumu [71], izraisīja sodu individuālas piemērošanas un tiesiskās noteiktības principu pārkāpumu, pamatā, kas balstījās tieši uz tiem pašiem juridiskajiem pamatiem kā apelācijas sūdzībā izvirzītais pamats, tas tomēr skaidri bija norādījis, ka šīs faktiskās solidaritātes priekšnoteikums, proti, divu solidāri maksājumu naudas sodu uzlikšana meitasuzņēmumam un secīgiem mātesuzņēmumiem, radīja šādu pārkāpumu.

120. Šādos apstākļos, manuprāt, nevar uzskatīt, ka *Alstom* apelācijas sūdzībā izvirzītie iebildumi maina strīda priekšmetu tādējādi, lai tos atzītu par nepieņemamiem. Šie iebildumi, visticamāk, ir Vispārējā tiesā izvirzīto iebildumu izvēršana. Tātad, manuprāt, attiecībā uz *Alstom* tie ir jāatzīst par pieņemamiem.

121. Savukārt *Areva* gadījumā situācija ir nedaudz atšķirīga. Pirmajā instancē tas tāpat kā *Alstom* bija izvirzījis (ceturto) pamatu par solidaritātes noteikumu pārkāpumu, kas skaidri attiecās tikai uz *Areva T&D SA* un *Alstom* solidāru sodīšanu, nevis uz faktiskas solidaritātes konstatēšanu starp secīgiem mātesuzņēmumiem. Šajā pamatā *Areva* apgalvoja, ka, kļūdaini piemērojot noteikumus par solidaritāti, tika pārkāpts tiesiskās noteiktības princips [72], bet šajā kontekstā tas nebija izvirzījis iebildumu par sodu individuālas piemērošanas principa pārkāpumu. Turklāt atšķirībā no *Alstom* no tā rakstiem neizriet, ka Vispārējā tiesā *Areva* šajā pamatā bija *skaidri* apstrīdējis to, ka tā naudas sods bija *Alstom* un *Areva T&D SA* solidāri uzliktā naudas neatņemama sastāvdaļa. Tātad *Areva* gadījumā saikne starp pirmajā instancē izvirzīto pamatu un jauno iebildumu apelācijas sūdzībā ir vājāka nekā *Alstom* gadījumā.

122. Tomēr šajā lietā, pirmkārt, *Areva* pirmajā instancē bija izvirzījis pamatu, kas vismaz daļēji bija balstīts uz to pašu juridisko pamatu kā pamats apelācijas sūdzībā, proti, tas ir pamats attiecībā uz tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu, piemērojot noteikumus par solidaritāti. Otrkārt, savā argumentācijā attiecībā uz solidaritātes noteikumu pārkāpumu [73] tas bija minējis jautājumus par saikni, kas izveidojās starp to un *Alstom* attiecībā uz divkārša solidāri maksājama soda uzlikšanu tam un *Areva T&D SA*, no vienas puses, un *Alstom* un *Areva T&D SA*, no otras puses. Treškārt, kā norādīts iepriekš 101. punktā, *Areva* atšķirībā no *Alstom* skaidri lūdza sodīt par Vispārējās tiesas veikto solidaritātes noteikumu piemērošanu, kuras dēļ tika konstatēta "faktiska" solidaritāte. Tomēr šajā ziņā no judikatūras izriet, ka prasītājs var leģitīmi iesniegt pārsūdzību, kurā tas Tiesā var atsaukties uz pamatiem, kas izriet no paša pārsūdzētā sprieduma un ar ko tas cenšas apstrīdēt tā juridisko pamatotību [74]. Ceturtkārt, ir arī jānorāda, pirmkārt, ka jautājumu par divu solidāri uzliktu naudas sodu

70 — Turpat (77. punkts).

71 — Lietas dalībniekus, šķiet, ir iedvesmojis izteiciens "faktiska solidaritāte", kas ir lietots spriedumā lietā *Trioplast*, uz kuru tie vairākkārt atsaucas.

72 — It īpaši minētā ceturtā pamata piektajā daļā.

73 — It īpaši attiecībā uz ceturtā pamata trešo, ceturto un sesto daļu.

74 — Skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (139. un 140. punkts), kā arī 2007. gada 29. novembra spriedumu lietā C-176/06 *Stadtwerke Schwäbisch Hall* u.c./Komisija (17. punkts).

secību – kā esmu jau norādījis iepriekš 117. un 118. punktā – *Alstom* bija minējis Vispārējā tiesā, tāpēc šis jautājums izskatāmajā strīdā nav pilnīgi jauns, un, otrkārt, ka Vispārējā tiesa bija apvienojusi abas lietas un pasludinājusi vienotu spriedumu, kurā tika sniegtas atbildes uz visiem tai iesniegtajiem lietas dalībnieku pamatiem [75].

123. Šādos īpašos apstākļos, manuprāt, var uzskatīt, ka iebildums par to, ka, konstatējot faktisku *Areva* un *Alstom* solidaritāti, ir pārkāpts tiesiskās noteiktības princips, nevar mainīt strīda priekšmetu, kas ir noteikts tiesvedībā Vispārējā tiesā. Turpretī, tā kā ne *Areva*, ne tā bijušie meitasuzņēmumi, līdzprasītāji (tagad *Alstom* meitasuzņēmumi un *Alstom* līdzprasītāji lietā C-253/11 P), Vispārējā tiesā nebija izvirzījuši iebildumu par sodu individuālas piemērošanas principa pārkāpumu, manuprāt, tas ir uzskatāms par nepieņemamu.

ii) Par lietas būtību

124. Gan *Areva*, gan *Alstom* grupas sabiedrības būtībā pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir pārkāpusi tiesiskās noteiktības un sodu individuālas piemērošanas principus, apstiprinot Komisijas veikto solidaritātes noteikumu piemērošanu, kas izraisīja *Areva* un *Alstom* – divu sabiedrību, kas nekad nebija veidojušas vienotu ekonomisku vienību, – faktiskas solidaritātes konstatēšanu.

125. Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka tiesiskās noteiktības princips ir vispārējs Savienības tiesību princips, kas it īpaši prasa, lai jebkurš Savienības iestāžu tiesību akts būtu skaidrs un precīzs un ļautu ieinteresētajām personām precīzi zināt tajā noteikto saistību apjomu un lai šīs personas nepārprotami zinātu savas tiesības un pienākumus un spētu atbilstoši rīkoties [76]. Šis princips ir jāpiemēro īpaši stingri, kad runa ir par aktu, kurš var radīt finansiālas sekas, lai ieinteresētā persona varētu skaidri saprast pienākumu, kurus šis akts tai uzliek, apjomu [77].

126. Jāatgādina arī, ka sodu individuālas piemērošanas princips, kas ir saistīts ar personiskās atbildības principu, kurš piemērojams visos administratīvajos procesos, kuru rezultātā var noteikt sankcijas atbilstoši konkurences tiesību normām [78], nosaka, ka personu var sodīt tikai par faktiem, kas individuāli tai tiek pārmesti. Tādējādi saskaņā ar šo principu par sodāmu faktu var vainot vienīgi tā izdarītāju [79], un tādējādi sodu var piemērot tikai vainīgajai personai [80].

75 — Tomēr abas šīs lietas – lai arī apvienotas – ir divas atsevišķas lietas ar diviem strīda priekšmetiem, kas ne vienmēr sakrīt. Tomēr no judikatūras izriet, ka, ja Vispārējā tiesa ir apvienojusi divas lietas un pasludinājusi vienotu spriedumu, kurā ir sniegta atbilde uz visiem pamatiem, ko tiesvedībā Vispārējā tiesā ir izvirzījuši lietas dalībnieki, zināmas saiknes starp dažādu lietas dalībnieku izvirzītajiem pamatiem un argumentiem tiesvedībā Vispārējā tiesā atzīšana var tikt atļauta apelācijas sūdzībā. Šajā ziņā skat. 2013. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-444/11 P *Team Relocations* u.c./Komisija (34. punkts) un 2011. gada 24. marta spriedumu lietā C-369/09 P *ISD Polska* u.c./Komisija (Krājums, I-2011. lpp., 85. punkts un tajā minētā judikatūra).

76 — Šajā ziņā skat. 2011. gada 29. marta spriedumu lietā C-352/09 P *ThyssenKrupp Nirosta*/Komisija (Krājums, I-2359. lpp., 81. punkts) un iepriekš minēto spriedumu lietā *ArcelorMittal Luxembourg*/Komisija un Komisija/*ArcelorMittal Luxembourg* u.c. (68. punkts).

77 — Skat. ģenerāladvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus, kas sniegti 2007. gada 11. septembrī lietā Komisija/*Salzgitter* (2008. gada 22. aprīļa spriedums lietā C-408/04 P, Krājums, I-2767. lpp., 298. punkts un tajā minētā judikatūra).

78 — Lai iegūtu vairāk informācijas par apsvērumiem saistībā ar personiskās atbildības un sodu individuālas piemērošanas principiem, skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (74. un nākamie punkti).

79 — Skat. 63. punktu ģenerāladvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera [*D. Ruiz-Jarabo Colomer*] secinājumos, kas sniegti 2003. gada 11. februārī lietā *Aalborg Portland* u.c./Komisija (2004. gada 7. janvāra spriedums apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, *Recueil*, I-123. lpp.).

80 — Skat. iepriekš minētos ģenerāladvokāta Ī. Bota secinājumus, kas sniegti 2010. gada 26. oktobrī iepriekš minētajās lietās *ArcelorMittal Luxembourg*/Komisija un Komisija/*ArcelorMittal Luxembourg* u.c. (181. punkts).

– Par faktiskās solidaritātes konstatējumu

127. Šajā gadījumā Komisija un pēc naudas soda pārskatīšanas Vispārējā tiesa uzlika *Alstom* naudas sodu EUR 53 550 000 apmērā (Vispārējā tiesa to samazināja līdz EUR 48 195 000), atbildību par visas šīs minētā naudas soda summas samaksu uzliekot *Areva T&D SA*. Par *Areva T&D SA* uzliktās naudas soda summas samaksu kopā ar *Areva T&D SA* ir solidāri atbildīgi *Areva* un tā divi citi bijušie meitasuzņēmumi, kuriem ir jāsamaksā EUR 25 500 000 (pēc Vispārējās tiesas veiktās pārskatīšanas samazināts līdz EUR 20 400 000). Tātad cedētais meitasuzņēmums *Areva T&D SA* ir solidāri atbildīgs par tā naudas soda samaksu gan ar tā bijušo, gan pašreizējo mātesuzņēmumu.

128. Šajā ziņā ir jānorāda, ka ir acīmredzami, ka *Areva* un *Alstom* nekad nav veidojuši vienotu ekonomisku vienību un tātad kopā nebija viens uzņēmums konkurences tiesību izpratnē. Šajā lietā meitasuzņēmums, proti, *Areva T&D SA*, secīgi veidoja vienotu ekonomisku vienību ar *Alstom* laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un ar *Areva* un tā bijušajiem meitasuzņēmumiem laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam. Tieši šī iemesla dēļ Komisija un vēlāk Vispārējā tiesa uzlika solidāri maksājamu sodu *de jure* tikai meitasuzņēmumam ar tā secīgiem mātesuzņēmumiem. Komisija un Vispārējā tiesa nekonstatēja *de jure* solidaritāti starp pašiem mātesuzņēmumiem.

129. Tomēr saskaņā ar solidaritātes mērķi [81] Komisijai ir pilnīga rīcības brīvība attiecībā uz naudas soda atgūšanu no vienas vai otras juridiskās personas, ņemot vērā to maksātspēju. Tādējādi tādā solidaritātes konfigurācijā, kāda ir minēta iepriekš 127. punktā, tā var brīvi pieprasīt visu naudas sodu vai daļu no tā samaksāt meitasuzņēmumiem vai vienam no mātesuzņēmumiem, kas to secīgi kontrolēja, un pat pieprasīt samaksāt naudas sodu pilnā apmērā.

130. Tomēr ir skaidrs, ka šādā solidaritātes konfigurācijā naudas soda piedziņa no viena no mātesuzņēmumiem obligāti ietekmē piedziņu no cita mātesuzņēmuma. Tādējādi, ja Komisija saņem no *Alstom* naudas soda samaksu pilnā apmērā, meitasuzņēmums (*Areva T&D SA*, tagad *Alstom Grid SAS*) tiks pilnīgi atbrīvots no pienākuma maksāt savu naudas sodu Komisijai un tādējādi *Areva* un citi tā bijušie meitasuzņēmumi – *Areva T&D SA* solidāri kopparādnieki – arī no tā tiks atbrīvoti. Turpretī, ja Komisija saņem no *Areva* tā naudas soda maksājumu, *Alstom* meitasuzņēmums un solidārie kopparādnieki tiks atbrīvoti no maksājuma tās summas apmērā, ko *Areva* ir samaksājis Komisijai.

131. Uz tādu "faktisku" solidaritāti atsaucas *Alstom* un *Areva*.

– Par sodu individuālas piemērošanas un tiesiskās noteiktības principu pārkāpumu

132. Vai šāda konfigurācija solidaritātes attiecībām starp juridiskām personām, kuras ir sodītas par konkurences tiesību normu pārkāpumu, radot faktisku solidaritāti starp mātesuzņēmumiem, kas nekad nav veidojuši vienotu ekonomisku vienību, ietver tiesiskās noteiktības un sodu individuālas piemērošanas principu pārkāpumu?

133. Šajā gadījumā, pirmkārt, Komisijas veiktā un Vispārējās tiesas apstiprinātā solidaritātes noteikumu piemērošana esot pretrunā sodu individuālas piemērošanas principam, kā tas minēts iepriekš 126. punktā, ja iepriekš minētajā solidaritātes konfigurācijā juridiskai personai, no kuras Komisija atgūst naudas sodu, ir jāmaksā naudas sods par noziedzīgiem nodarījumiem, kuros nav vainojams uzņēmums, kura dēļ tai ir uzlikta atbildība par pārkāpumu, un it īpaši šajā gadījumā par noziedzīgiem nodarījumiem laikposmā, kurā attiecīgā juridiskā persona vairs (vai vēl) nevarēja tikt saukta pie atbildības par pārkāpjošo rīcību, jo tā vairs (vai vēl) neietilpa vienotā ekonomiskā vienībā, kas ir atbildīga par minēto rīcību.

81 — Šajā ziņā skat. 52. punktu manos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c.

134. Otrkārt, tiesiskās noteiktības princips ir pārkāpts tad, ja apstrīdētajā lēmumā izvēlētā un pārsūdzētajā spriedumā apstiprinātā solidaritātes konfigurācija rada tādas sekas, ka ieinteresētās personas, proti, juridiskās personas, kas sodītas par pārkāpjošo rīcību, kurā ir vainojama ekonomiska vienība, kurai tās pieder, nevar precīzi un nepārprotami uzzināt to pienākumu apjomu, kādus iestāžu tiesību akti, proti, apstrīdētais lēmums un pārsūdzētais spriedums, kas apstiprina solidaritātes konfigurāciju, tiem uzliek.

135. Šajā lietā, kā esmu norādījis 128. punktā, *Areva* un *Alstom* nekad nav veidojuši vienotu ekonomisku vienību un tātad nebija viens uzņēmums konkurences tiesību izpratnē. Tomēr tie ar meitasuzņēmumu *Areva T&D SA* ir secīgi veidojuši divas dažādas ekonomiskas vienības; katra no šīm vienībām ir individuāli atbildīga par aizliegto vienošanos atšķirīgos laikposmos un atšķirīgos apstākļos.

136. Turklāt ir jākonstatē, ka šajā lietā katra mātesuzņēmuma atbildība ir pilnībā atvasināta no meitasuzņēmuma atbildības tādējādi, ka, ciktāl Komisija, izmantojot savu novērtējuma brīvību [82], ir izvēlējusies mātesuzņēmumam uzlikt solidāri ar meitasuzņēmumu maksājamu naudas sodu, mātesuzņēmuma atbildība nevar pārsniegt meitasuzņēmuma atbildību [83]. Šādos apstākļos Komisijas noteiktās summas, kas jāmaksā mātesuzņēmumiem, atbilst maksimālajām summām, par kādām tika noteikta attiecīga secīgo mātesuzņēmumu un to meitasuzņēmumu solidārā atbildība [84].

137. Tomēr, kā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 220. punktā ir norādījusi attiecībā uz *Alstom*, ir taisnība, ka apstrīdētajā lēmumā mātesuzņēmumi ir atzīti par personiski atbildīgiem par pārkāpuma izdarīšanu.

138. Tomēr tādā gadījumā kā šajā lietā, kurā divi mātesuzņēmumi nekad kopā nav veidojuši ekonomisku vienību un Komisija nolēma atzīt tos par solidāri atbildīgiem ar meitasuzņēmumu, sodu individuālas piemērošanas princips paredz, ka naudas sods, kas jāmaksā katram no tiem atsevišķi, nedrīkst pārsniegt to solidārās atbildības daļu. Šī daļa atbilst daļai, kāda katram no mātesuzņēmumiem ir noteikta no kopējās summas, kas meitasuzņēmumam ir solidāri jāmaksā ar secīgiem mātesuzņēmumiem [85].

139. Šajā lietā Komisijas izvēlētā un Vispārējās tiesas apstiprinātā solidaritātes konfigurācija šajā ziņā ir problemātiska. Tā kā nav atbilstības starp naudas sodu, kas ir uzlikts meitasuzņēmumam *Areva T&D SA*, un naudas sodiem, kas tam ir solidāri uzlikti ar secīgiem mātesuzņēmumiem, nav iespējams noteikt, kāds naudas sods atbilst katras atsevišķas ekonomiskās vienības, kas minētas 135. punktā, individuālajai atbildībai. Turpretī no šīs situācijas, pirmkārt, izriet, ka pirmā no šīm ekonomiskajām vienībām (ko veido *Alstom* un *Areva T&D SA*) ir atbildīga par visa naudas soda samaksu, lai arī tā nav izdarījusi pārkāpumu visā laikposmā, par kuru tika uzlikts naudas sods (proti, laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 11. maijam), un, otrkārt, ka otrās [ekonomiskas vienības] (ko veido *Areva T&D SA*, *Areva* un citi tā bijušie meitasuzņēmumi) atbildība būtiski pārsniedz tā naudas soda daļu, kas tika noteikts par visu pārkāpumu attiecīgajā laikposmā. Šāda situācija, manuprāt, neatbilst sodu individuālas piemērošanas principam.

140. Turklāt, ciktāl mātesuzņēmumi nevar nepārprotami noteikt precīzu naudas soda apmēru, kas tiem ir jāmaksā par periodu, par kuru tie kopā ar savu meitasuzņēmumu tika atzīti par solidāri atbildīgiem par pārkāpumu, ir jākonstatē arī tiesiskās noteiktības principa pārkāpums.

82 — Šajā ziņā skat. 2009. gada 24. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P un C-137/07 P *Erste Group Bank* u.c./Komisija (Krājums, I-8681. lpp., 81.–84. punkts), kā arī manus secinājumus iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (81. punkts).

83 — Šajā ziņā skat. 2013. gada 22. janvāra spriedumu lietā C-286/11 P Komisija/*Tomkins* (43. punkts), ar ko tika apstiprināts iepriekš minētais spriedums lietā *Tomkins*/Komisija (it īpaši 38. punkts).

84 — Šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Trioplast* (168. punkts).

85 — Turpat (169. punkts).

141. Problēmas, šķiet, rodas tāpēc, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija uzskatīja *Areva* grupu un *Alstom* grupu par vienotu vienību, kopš tā aprēķināja naudas sodu [86]. Šajā ziņā un bez nepieciešamības paust īpašu nostāju šajā jautājumā, ir jānorāda, ka Komisijas izvirzītais apstāklis, ka spriedumā lietā *Trioplast* Vispārējā tiesa ir nospriedusi, ka pieeja, kas paredz, ka mātesuzņēmumam tiek uzlikta tāda pati sākumsumma kā meitasuzņēmumam, kas tieši piedalījies aizliegtajā vienošanās, nesadalot šo sākumsummu vairāku mātesuzņēmumu pēctecības gadījumā, nav uzskatāma par nepiemērotu pieeju, pats par sevi nav būtisks. Pirmkārt, šīs apelācijas sūdzības attiecas nevis uz izmantoto naudas soda aprēķināšanas metodiku, bet solidaritātes noteikumu piemērošanu. Otrkārt, šis arguments nav derīgs, jo, pat ja minētā metodika pati par sevi nav uzskatāma par nepareizu, tas nemaina to, ka šajā lietā Komisijas izvēlētā un Vispārējās tiesas apstiprinātā solidaritātes konfigurācija ir pretrunā sodu individuālas piemērošanas un tiesiskās noteiktības principiem.

142. Ir arī jānorāda, ka nenoteiktību nevar novērst Vispārējās tiesas pārsūdzētajā sprieduma 215. punktā noteiktais un iepriekš 100. punktā minētais noteikums par atbildības noteikšanu vienādās daļās.

143. Pirmkārt, kā esmu norādījis 88. un 89. punktā savos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. un kā es to sīkāk izklāstīšu 155. un nākamajos punktos, nav pierādīts, ka Savienības konkurences tiesībās ir šāds noteikums.

144. Otrkārt un katrā ziņā, pat ja būtu šāds noteikums, tas nespētu novērst nenoteiktību, kas izriet no šajā lietā pieņemtās solidaritātes konfigurācijas. Tā piemērošana šajā lietā, manuprāt, rada risku, ka naudas soda kopējā summa, par kuras maksāšanu faktiski ir atbildīga juridiskā persona, būs atkarīga no Komisijas brīvas izvēles attiecībā uz parādnieku, no kura tā plāno iekasēt naudas sodu. Šī summa var mainīties atkarībā no tā, no kāda – viena [87] vai otra [88] – parādnieka Komisija izvēlas atgūt naudas sodu, kas, manuprāt, ir kopumā nepieņemami un it īpaši situācijā, kurā kopparādnieki nekad nav veidojuši vienotu ekonomisku vienību.

145. Attiecībā uz Komisijas lūgumu par pamatojuma aizstāšanu, ciktāl tā apstrīd savu kompetenci, lai noteiktu iekšējās attiecības starp naudas soda solidārajiem kopparādniekiem, es uzskatu, ka tas ir jānoraida to iemeslu dēļ, kas ir norādīti turpmāk 160.–163., 169. un 173. punktā, kā arī detalizētāk – Komisijas apelācijas sūdzības pirmā un trešā pamata analīzē, kas atrodama 42.–91. punktā manos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. Runājot par pārējo, manuprāt, Komisija, visticamāk, nevis reāli prasa veikt pamatojuma aizstāšanu, bet gan izvirza argumentus, lai apstrīdētu apelācijas sūdzību iesniedzēju iebildumus. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, šie argumenti tomēr ir jānoraida.

86 — Skat. apstrīdētā lēmuma preambulas 486. apsvērumu.

87 — Tādējādi, ja piemēro noteikumu par atbildības noteikšanu vienādās daļās, manuprāt, šī situācija ir jāsaprot šādi: ja Komisija nolemtu visu naudas soda summu (pēc Vispārējās tiesas sprieduma) EUR 48 195 000 apmērā iekasēt no *Alstom*, tā pusi no šīs summas varētu atgūt no *Areva T&D SA*, iesniedzot regresa prasību. *Alstom* tātad faktiski būtu jāmaksā puse no visa naudas soda, proti, EUR 24 097 500. *Areva T&D SA* būtu jāsedz atlikusī puse. Tomēr attiecībā uz šo summu *Areva* un divi citi tā bijušie meitasuzņēmumi ir *Areva T&D SA* solidāri kopparādnieki par EUR 20 400 000, tāpēc *Areva T&D SA* varētu prasīt trim citiem kopparādniekiem samaksāt katram savu šīs summas daļu (kas ir EUR 5 100 000 katram), *Areva T&D SA* būtu jāmaksā tikai starpība EUR 3 697 500 apmērā starp tai kopā ar *Alstom* solidāri uzlikto naudas sodu un naudas sodu, par kuru kā kopparādnieki ir atbildīgi *Areva* un citi bijušie meitasuzņēmumi. Šajā gadījumā faktiskais naudas sods, kas būtu jāmaksā *Alstom*, būtu EUR 24 097 500, bet *Areva T&D SA* – EUR 8 797 500 (proti, atlikušie EUR 3 697 500 + EUR 5 100 000) un *Areva* un diviem citiem bijušajiem meitasuzņēmumiem katram būtu atsevišķi jāmaksā EUR 5 100 000.

88 — Turpretī, ja Komisija nolemtu vispirms no *Areva* iekasēt naudas soda summu, kas tam solidāri jāmaksā ar *Areva T&D SA* un diviem citiem bijušajiem meitasuzņēmumiem, tad, manuprāt, situācija būtu šāda: *Areva* būtu jāmaksā naudas sods EUR 20 400 000 apmērā, tad tas varētu no solidārajiem kopparādniekiem saņemt to daļas maksājumu (proti, EUR 5 100 000 katrs), iespējams, ceļot regresa prasību. Tad būtu vēl jāsamaksā Komisijai atlikusī naudas soda daļa, proti, EUR 27 795 000. Tad *Alstom* un *Areva T&D SA* sadalītu vienādās daļās iepriekš minēto summu un, iespējams, arī EUR 5 100 000, ko *Areva T&D SA* bija samaksājis *Areva*. Šajā gadījumā *Alstom* faktiskais naudas sods būtu EUR 13 897 500 (proti, puse no EUR 27 795 000) vai, iespējams, EUR 16 447 500 (ja tas samaksātu savu daļu no *Areva T&D* uzliktā soda EUR 5 100 000), *Areva T&D SA* samaksātais naudas sods būtu EUR 18 997 500 (proti, EUR 13 897 500 + 5 100 000) vai, iespējams, EUR 16 447 500, un *Areva* un divu citu bijušo meitasuzņēmumu samaksātais naudas sods būtu EUR 5 100 000 katram.

146. No visa iepriekš minētā izriet, ka, manuprāt, iebildumi par to, ka, pieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā attiecībā uz solidaritātes noteikumu piemērošanu, tiek pārkāpts tiesiskās noteiktības princips un sodu individuālas piemērošanas princips saistībā ar faktiskas solidaritātes starp *Areva* un *Alstom* konstatējumu, ir jāpieņem, ņemot vērā, ka *Areva* iebildums par sodu individuālas piemērošanas principa pārkāpumu ir nepieņemams, kā tas ir minēts iepriekš 123. punktā.

3) Par kļūdainu solidaritātes noteikumu piemērošanu, kuras dēļ ir pārkāpts tiesiskās noteiktības princips, sodu individuālas piemērošanas princips, un EKL 7. pants, kā arī par pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi

a) Lietas dalībnieku argumenti

i) *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrību argumenti

147. *Areva* izvirzītajā trešajā pamatā, kā arī *Alstom* grupas sabiedrību izvirzītā ceturtā pamata pirmajā daļā un ceturtā pamata otrās daļas pēdējā iebildumā, kā arī otrā pamata trešajā daļā apelācijas sūdzību iesniedzēji apgalvo, ka esot pieļautas kļūdas solidaritātes jēdziena interpretācijā un piemērošanā attiecībā uz naudas soda samaksu, tādēļ esot pārkāpts tiesiskās noteiktības princips, sodu individuālas piemērošanas princips un EKL 7. pants, kā arī Vispārējā tiesa neesot izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu.

148. Pirmkārt, gan *Areva*, gan *Alstom* grupas sabiedrības apstrīd pārsūdzētā sprieduma 215. punktā minēto noteikumu par atbildības noteikšanu vienādās daļās [89]. Pirmkārt, šis noteikums esot jauns, un tam nav juridiska pamata, jo Vispārējā tiesa neesot varējusi atrast tam juridisku pamatu spriedumā lietā *Aristrain*/Komisija [90], uz kuru tā atsaucas, jo tam neesot nozīmes. Otrkārt, *Alstom* uzskata, ka šī noteikuma juridiskais pamatojums ir kļūdains, jo solidaritātes mehānisms regulē tikai attiecības starp kreditoru un solidārajiem kopparādniekiem, taču ne attiecības starp pašiem solidārajiem kopparādniekiem [91]. Tādējādi, pamatojoties uz noteikumu par atbildības noteikšanu vienādās daļās, lai gan šāds noteikums esot pretrunā solidaritātes jēdzienam Savienības tiesībās, Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, secinot, ka katrs no sodītajiem uzņēmumiem varēja no apstrīdētā lēmuma izsecināt, kāda daļa tam jāsedz attiecībā uz solidārajiem kopparādniekiem [92]. Turklāt, tā kā no apstrīdētā lēmuma attiecīgās sabiedrības nevarēja nepārprotami uzzināt, kā sadalīt naudas sodu, Vispārējā tiesa savā spriedumā nav ņēmusi vērā tiesiskās noteiktības principu un sodu individuālas piemērošanas principus.

149. Otrkārt, *Alstom* arī apgalvo, ka, balstoties uz noteikumu par atbildības noteikšanu vienādās daļās, Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, konstatējot, ka Komisija nav deleģējusi valsts tiesai vai šķīrējtiesai pilnvaras, lai noteiktu to attiecīgo daļu naudas soda samaksā [93]. Komisijai esot bijis jānosaka katra kopparādnieka daļu, ņemot vērā lietas faktus un uzņēmuma īpašības. Kad Komisija atsakās veikt šo noteikšanu – kā tas ir šajā lietā – tā netieši deleģējot šīs pilnvaras trešajai personai, proti, valsts tiesai vai šķīrējtiesai, pārkāpjot EKL 7. pantu, kaut arī šīm iestādēm nav kompetences šajā ziņā.

89 — Skat. šo secinājumu 100. punktu.

90 — 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā C-196/99 P (*Recueil*, I-11005. lpp.).

91 — Turpretī *Areva* piekrīt Vispārējās tiesas nostājai, kas izklāstīta pārsūdzētā sprieduma 214. punktā, ka solidaritāte regulē ne tikai attiecības starp kreditoru un kopparādniekiem, bet arī attiecības starp kopparādniekiem.

92 — Pārsūdzētā sprieduma 226. punkts.

93 — Turpat.

150. Treškārt, apelācijas sūdzību iesniedzēji apgalvo, ka, kļūdaini, balstoties uz šādu noteikumu, pamatojot argumentu par tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu un prettiesisku Komisijas pilnvaru deleģēšanu noraidījumu [94], Vispārējā tiesa ir grozījusi apstrīdētā lēmuma saturu tādējādi, ka tas ir pretrunā Komisijas nodomam, un tāpēc tā nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu, aizstājot Komisijas vērtējumu ar savējo. Apstrīdētajā lēmumā šāds noteikums nav minēts. Tieši pretēji, Vispārējā tiesā Komisija esot aizstāvējusi pretēju apstrīdētā lēmuma interpretāciju.

151. Turklāt *Alstom* grupas sabiedrības noraida iebildi par pieņemamību, kas attiecas uz pamatu saistībā ar Komisijas pilnvaru prettiesisku deleģēšanu. Tas neesot jauns pamats, jo *Alstom* bija izvirzījis šo argumentu tiesvedībā Vispārējā tiesā. Katrā ziņā šis pamats esot cieši saistīts ar pamatu, kas attiecas uz sodu individuālas piemērošanas principa pārkāpumu. Tās arī iebilst pret Komisijas lūgto pamatojuma aizstāšanu, prasot atcelt pārsūdzēto spriedumu.

ii) Komisijas argumenti

152. Uzskatot, ka *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrību iebildumi ir jānoraida, Komisija tomēr piekrīt dažiem to apsvērumiem un šajā ziņā lūdz Tiesai aizstāt pamatojumu. It īpaši Komisija piekrīt apsvērumam, ka iepriekš minētajam spriedumam lietā *Aristrain*/Komisija nav nozīmes šajā lietā. Komisija tieši pretēji uzskata, ka *Alstom* arguments par Komisijas sodīšanas pilnvaru iespējami prettiesisku deleģēšanu ir nepieņemams, jo tas ir jauns arguments, kuru *Alstom* neesot izvirzījis tiesvedībā Vispārējā tiesā.

153. Būtībā Komisija uzskata, ka apelācijas sūdzību iesniedzēju argumentu pamatā ir kļūdains pieņēmums, ka Komisija prettiesiski esot deleģējusi savas pilnvaras, jo apstrīdētajā lēmumā tā neregulēja attiecības starp pašiem kopparādniekiem un it īpaši nenoteica to solidārās atbildības daļu. Pirmkārt, šis arguments esot pretrunīgs. Kaut arī *Areva* un *Alstom* uzskata, ka Komisijai bija ekskluzīva kompetence regulēt kopparādnieku attiecības, nav saprotams, kāpēc tie ir atrisinājuši šo jautājumu, noslēdzot līgumu. Turklāt savās apelācijas sūdzībās *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrības esot pieņēmuši, ka jautājumu par ieguldījuma apjomu var risināt valstu tiesās vai šķīrējtiesās, tādējādi netiktu pieļauta nekāda prettiesiska Komisijas iespējamu ekskluzīvu pilnvaru deleģēšana. Katrā ziņā pretēji tam, ko šķietami norāda Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā [95], Komisijai neesot nekādu pilnvaru noteikt attiecīgas daļas kopparādniekiem, tāpēc nevar būt runa par šādu pilnvaru prettiesisku deleģēšanu un no tā, ka lēmumā, ar kuru tiek uzlikts solidāri maksājams naudas sods, nekas nav paredzēts, nevar arī izsecināt, ka kopparādnieki esot atbildīgi vienādās daļās.

154. Visbeidzot attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 213.–215. punktu, kā arī 222., 236. un 257. punktu, kas attiecas uz solidāras atbildības daļu jēdzienu, Komisija uzskata, ka tajos ir pieļautas vairākas kļūdas tiesību piemērošanā un ka Tiesai šis pamatojums ir jāaizstāj ar jaunu pamatojumu. Komisija uzskata, ka Vispārējā tiesa nav ņēmusi vērā Regulas Nr. 1/2003 23. pantā noteiktos ierobežojumus Komisijai piešķirtajām pilnvarām un uzliktajiem pienākumiem un tādējādi, to darot, tā apdraud dalībvalstu tiesību sistēmas un līgumslēdzēju pušu līgumu slēgšanas brīvības principu. Tās pilnvaras uzlikt naudas sodus attiecoties tikai uz ārējām attiecībām, proti, attiecībām starp Komisiju un uzņēmumu, lēmuma adresātu, kam ir jāmaksā naudas sods. Tas vien, ka solidāri atbildīgu kopparādnieku noteikšana ārējās attiecībās rada noteiktas tiesiskas sekas, nevar uzlikt Komisijai pienākumu noteikt [uzņēmumu] atbildības daļu to iekšējās attiecībās.

94 — Turpat (210.–218. un 236. punkts).

95 — It īpaši tā 215. un 229. punktā.

b) Analīze

155. Pirmkārt, attiecībā uz noteikumu par atbildības noteikšanu vienādās daļās, uz kuru Vispārējā tiesa atsaucas pārsūdzētā sprieduma 215. punktā un kuru esmu minējis iepriekš 100. punktā, 88. un 89. punktā manos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c., es apšaubīju šāda noteikuma, ko ir izveidojusi Vispārējā tiesa, nozīmi.

156. Šis noteikums, ko Vispārējā tiesa, šķiet, ir aizguvusi no solidāro saistību tiesiskā regulējuma privātajās tiesībās, kāds tas ir paredzēts vairāku dalībvalstu tiesību sistēmās [96], manuprāt, pirmkārt, nav savietojams ar personiskās atbildības principu un sodu individuālas piemērošanas principu, jo tas paredz sava veida prezumpciju par vienādas atbildības noteikšanu solidārajiem kopparādniekiem par naudas sodu par piedalīšanos uzņēmuma vienotajā rīcībā, kas visiem attiecīgajiem subjektiem var arī nebūt tāda pati.

157. Otrkārt, tai, manuprāt, arī trūkst juridiska pamatojuma vai vismaz pietiekama principiāla pamata. Manu secinājumu iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. 88. punktā esmu norādījis, ka, manuprāt, lai pamatotu tādu noteikumu kā noteikumu par atbildības noteikšana vienādās daļās, ko ir noteikusi Vispārējā tiesa, nepietiek vispārīgi atsaukties uz pienākuma tiesisko regulējumu privātajās tiesībās, sīkāk nepaskaidrojot iemeslus, kuru dēļ no šī regulējuma aizgūtais princips būtu piemērojams konkurences tiesībās, kaut gan maksāšanas pienākums personām, kurām Komisija ir uzlikusi solidāri maksājamus naudas sodus sakarā ar Kopienu konkurences tiesību pārkāpumu, kuram ir daļēji krimināltiesisks raksturs [97], atšķiras no kopparādnieku pienākuma privātajās tiesībās.

158. Savos iepriekš minētajos secinājumos esmu norādījis uz noteiktām grūtībām atzīt arī pārsūdzētā sprieduma 215. punktā ietvertās atsauces uz iepriekš minētā sprieduma lietā *Aristrain*/Komisija 100. un 101. punktu piemērotību. Šajā spriedumā Tiesa nav atzinusi Vispārējās tiesas pārsūdzētajā spriedumā noteikto principu. Tā drīzāk ir nosodījusi Vispārējo tiesu, ka tā nenoteica sodu par pamatojuma nenorādīšanu Komisijas lēmumā, ar kuru Komisija bija uzlikusi naudas sodu sabiedrībai, atzīstot to par vainojamu citas, ar to saistītas sabiedrības pārkāpjošā rīcībā, vienlaikus nepierādot, ka abas sabiedrības bija viena ekonomiska vienība. Tātad šī lieta pat neattiecās uz solidāri maksājama naudas soda piespriešanu vairākām personām [98].

159. No tā izriet, ka Vispārējā tiesa, lai noraidītu pamatus un iebildumus attiecībā uz tiesiskās noteiktības principa pārkāpumu, nevarēja balstīties uz šo noteikumu, pārsūdzētā sprieduma 215. punktā atzīstot, ka ikviena sabiedrība, kurai tiek uzlikts solidāri maksājams naudas sods, var nepārprotami uzzināt, kāda naudas soda daļa tai ir jāsedz.

160. Šajā ziņā arī ir jāuzsver – kā esmu minējis 85. un 86. punktā manos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. –, ka, ja Komisijas lēmuma pieņemšanas brīdī vienota ekonomiska vienība tādā formā, kādā tā pastāvējusi pārkāpuma izdarīšanas laikā, vairs nepastāv un ja Komisija savas novērtējuma brīvības ietvaros nolemj, ka tai ir jāuzliek solidārs sods juridiskām personām, kas kopā vairs neveido šādu vienotu ekonomisku vienību, piemērojot sodu individuālas piemērošanas principu, ir jānodrošina tiesiskā noteiktība attiecībā uz soda noteikšanu šiem subjektiem to iekšējās attiecībās.

96 — Šajā ziņā skat. it īpaši 155. punktu iepriekš minētajā spriedumā lietā *Siemens Österreich* u.c./Komisija. Šis spriedums, kas attiecas uz to pašu apstrīdēto lēmumu un kas tika pasludināts tajā pašā dienā kā pārsūdzētais spriedums, ir pārsūdzēts iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. Kā norādīts 2. punktā, es sniedzu secinājumus minētajā lietā vienlaicīgi ar šiem secinājumiem.

97 — Skat. 40. punktu un tajā minēto judikatūru ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumos, kas sniegti 2013. gada 28. februārī lietā *Schenker & Co* u.c. (2013. gada 18. jūnija spriedums lietā C-681/11).

98 — Skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (89. un 93. punkts). Tas, ka spriedums neattiecās uz solidāri uzliktu naudas sodu, ir arī apstiprināts Vispārējās tiesas 1999. gada 11. marta spriedumā lietā T-156/94 *Aristrain*/Komisija (*Recueil*, II-645. lpp., 67. punkts).

161. Lai arī šie subjekti paliek ārēji atbildīgi Komisijai par visu naudas sodu, kas jāmaksā par uzņēmuma izdarīto pārkāpumu, jo lēmuma pieņemšanas laikā tie vairs neveidoja vienotu ekonomisku vienību, šiem subjektiem ir jāzina tā daļa, kas tiem būs jāmaksā iekšējās attiecībās ar solidārajiem kopparādniekiem, ar kuriem tiem vairs nav pietiekamu ekonomisku, organizatorisku un juridisku saišu, kas pamatotu to iekļaušanu ekonomiskā vienībā.

162. No tā izriet, ka, ja, īstenojot savu novērtējuma brīvību [99], Komisija nolemj konstatēt solidāru atbildību attiecībā uz subjektiem, kuri pārkāpuma izdarīšanas laikā veidoja ekonomisku vienību, bet lēmuma pieņemšanas brīdī vairs neietilpst šajā ekonomiskajā vienībā, minētā iestāde nevar nepildīt tai uzlikto pienākumu noteikt tā naudas soda summas daļu, kas subjektam, kuram vairs nav saišu, kas pamato tā iekļaušanu ekonomiskajā vienībā, būs jāmaksā iekšējās attiecībās ar pārējiem kopparādniekiem.

163. Šajā ziņā arī ir jānorāda, ka, ja privāttiesiskās attiecībās līgumslēdzējas puses saskaņā ar līgumu slēgšanas brīvības principu nenoliedzami var brīvi noteikt, cik lielu naudas soda daļu maksās katrs subjekts, tad tie nevar brīvi noteikt katras sodītās juridiskās personas atbildības daļu un tātad arī noteikt attiecīgās naudas soda daļas, uz kurām, ņemot vērā soda būtību, attiecas konkurences tiesības. Šajā ziņā piekrītot Vispārējās tiesas viedoklim, es šādā nozīmē interpretēju pārsūdzētā sprieduma 214. punktu, kurā tiek apgalvots, ka puses nevar brīvi vienoties, kā savā starpā sadalīt tām uzliktā naudas soda summu. Tādējādi, lai arī Komisijas minētais fakts, ka kopparādnieki var brīvi savā starpā sadalīt solidāri maksājama naudas soda summu, privāttiesiskās attiecībās ir patiess, tomēr tas nevar novērst no tiesiskās noteiktības principa izrietošo vajadzību, ka katrai ieinteresētajai personai precīzi un nepārprotami jāzina ar Komisijas lēmumu uzlikto pienākumu apjoms.

164. Ņemot vērā šos apsvērumus, manuprāt, ir jāsecina, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā pārsūdzētā sprieduma 214.–218., 222. un 236. punktā, pamatojoties uz noteikumu par atbildības noteikšanu vienādās daļās, lai noraidītu apelācijas sūdzību iesniedzēju izvirzītos argumentus tiesvedībā Vispārējā tiesā.

165. Otrkārt, attiecībā uz *Alstom* iebildumu, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, konstatējot, ka Komisija valsts tiesai vai šķīrējtiesai nav deleģējusi pilnvaras, lai noteiktu kopparādnieku attiecīgo ieguldījumu solidāri uzliktā naudas soda apmaksā, vispirms ir jānoraida Komisijas izvirzītā iebilde par nepieņemamību, kurā tā apgalvo, ka runa ir par jaunu nepieņemamu pamatu.

166. Šajā ziņā no judikatūras izriet, ka, ņemot vērā, ka lietas dalībniekam ir jāspēj apstrīdēt visus tam nelabvēlīgā sprieduma motīvus, ja Vispārējā tiesa ir apvienojusi divas lietas un pasludinājusi vienotu spriedumu, kurā ir sniegta atbilde uz visiem pamatiem, ko tiesvedībā Vispārējā tiesā ir izvirzījuši lietas dalībnieki, katrs no lietas dalībniekiem var kritizēt argumentāciju attiecībā uz pamatiem, kurus Vispārējā tiesā ir izvirzījis vienīgais prasītājs otrajā no apvienotajām lietām, ja šī argumentācija ir tam nelabvēlīga [100].

167. Tomēr ir zināms, ka *Areva* un tā bijušie meitasuzņēmumi bija izvirzījuši šādu pamatu tiesvedībā Vispārējā tiesā, kas uz to ir atbildējusi pārsūdzētā sprieduma 232.–237. punktā. Šādos apstākļos attiecībā uz trim bijušajiem *Areva* meitasuzņēmumiem, kas tika cedēti *Alstom*, minētais pamats nav jauns pamats. Attiecībā uz *Alstom*, ja nav apšaubīts, ka šī Vispārējās tiesas argumentācija to nelabvēlīgi ietekmē, ir jāatzīst, ka to ir arī pieļaujams apstrīdēt apelācijas sūdzībā.

99 — Skat. šo secinājumu 81. zemsvītras piezīmē minēto judikatūru.

100 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Team Relocations* u.c./Komisija (34. punkts un tajā minētā judikatūra).

168. Būtībā ir jāatgādina, ka saskaņā ar kompetences sadalījuma principu [101] Savienība darbojas tikai to kompetenču robežās, ko tai Līgumos piešķīrušas dalībvalstis, lai sasniegtu tajos paredzētos mērķus. Jebkura kompetence, kas Līgumos nav piešķirta Savienībai, paliek dalībvalstīm. Turklāt saskaņā ar LES 13. panta 2. punkta pirmo teikumu (agrāk EKL 7. panta 1. punkta otrais teikums) katra iestāde darbojas saskaņā ar Līgumos noteiktajām pilnvarām un atbilstīgi tajos izklāstītajām procedūrām, nosacījumiem un mērķiem.

169. Tomēr, kā es sīki paskaidroju 48. un nākamajos punktos savos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c., uz kuriem es atsaucos, domāju, ka nav iespējams noliegt Komisijas kompetenci, īstenojot savas pilnvaras uzlikt sodus par konkurences noteikumu pārkāpumiem, noteikt naudas soda sadalījumu starp solidārajiem kopparādniekiem, ciktāl tas ir nepieciešams, lai sasniegtu konkrētu šīs kompetences mērķi, proti, nodrošināt minētajos noteikumos paredzēto aizliegumu ievērošanu. Tomēr tādos dažos gadījumos, piemēram, kādu esmu minējis iepriekš 160.–162. punktā, Komisijai ir jānosaka solidāri uzliktā naudas soda daļas, kas ir jāmaksā kopparādniekiem.

170. Šajā lietā Komisijai, kas bija nolēmusi uzlikt solidāri maksājamu sodu divām sabiedrībām, proti, *Alstom* un *Areva T&D SA*, kuras lēmuma pieņemšanas brīdī vairs nebija vienota ekonomiska vienība, manuprāt, bija jānosaka to attiecīgās maksājamās daļas.

171. No tā izriet, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 236. un 237. punktā noraidot pamatus un iebildumus par EKL 7. panta pārkāpumu, uzskatot, ka to pamatā bija kļūdains pieņēmums, jo šajā lietā Komisija apstrīdētajā lēmumā bija noteikusi *Areva T&D SA* un *Alstom* attiecīgu atbildības daļu par attiecīgā uzņēmuma piedalīšanos pārkāpumā laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim un līdz ar to attiecīgo daļu naudas soda summā, kas tiem bija solidāri jāmaksā Komisijai.

172. Treškārt, iebildumu par pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, manuprāt, nevar atbalstīt, pamatojot pārsūdzētā sprieduma 214. un 216., kā arī 236. punktā pamatu attiecībā uz tiesisko noteiktību un pilnvaru prettiesisku deleģēšanu noraidījumu, Vispārējā tiesa ir tikai izteikusi tiesību apsvērumus, piemērojot tādus solidaritātes noteikumus, kā tā tos interpretēja. Neatkarīgi no tā, ka es nepiekrītu šādai interpretācijai, es uzskatu, ka, veicot likumības pārbaudi, Vispārējai tiesai bija jāizsaka šādi tiesību apsvērumi. Tāpēc nevar apgalvot, ka Vispārējā tiesa ir veikusi prettiesisku apstrīdētā lēmuma pamatojuma aizstāšanu.

173. Visbeidzot Komisijas lūgums veikt pamatojuma aizstāšanu, kura mērķis ir apstrīdēt tās kompetenci noteikt iekšējās attiecības starp solidārajiem kopparādniekiem, ir jānoraida, ņemot vērā apsvērumus, kas ir izteikti iepriekš 160.–163. un 169. punktā. Ciktāl šis lūgums būtībā atbilst argumentiem, kurus Komisija ir izvirzījusi apelācijas sūdzības pirmajā un trešajā pamatā iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c., lai paustu papildu apsvērumus, vēlos norādīt uz šo pamatu analīzi, kas ir veikta 42.–91. punktā manos secinājumos minētajā lietā.

4) Secinājums par pamatiem un iebildumiem attiecībā solidaritātes noteikumu piemērošanu

174. No visa iepriekš minētā izriet, ka, manuprāt, *Areva* otrais un trešais pamats, kā arī *Alstom* grupas sabiedrību ceturtais pamats ir jāpieņem un līdz ar to naudas sods, kas ir paredzēts pārsūdzētā sprieduma rezolutīvās daļas 3) punkta otrajā ievilkumā, ir jāatceļ.

101 — Šis princips ir ietverts LES 5. panta 2. punktā.

E – *Par Areva ceturto pamatu attiecībā uz kļūdu tiesību piemērošanā saistībā ar samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principu piemērošanu*

175. *Areva* ceturtajā pamatā apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, neīstenojot savu neierobežoto kompetenci, lai novērstu Komisijas pieļauto samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principu pārkāpumu attiecībā uz solidāri uzlikto naudas sodu.

176. *Areva*, pirmkārt, norāda, ka par pārkāpumu, kas ilga četrus mēnešus, tam solidāri jāmaksā aptuveni puse no naudas soda summas, kas ir solidāri jāmaksā *Alstom* par pārkāpumu, kas ilga divpadsmit gadus, vai gandrīz dubultu summu, kas ir jāmaksā *Alstom* par tiešu iesaistīšanos aizliegtās vienošanās īstenošanā četru gadu periodā. Šāda atšķirība starp naudas sodiem esot pretrunā samērīguma principam. Otrkārt, Vispārējā tiesa esot pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, apstiprinot apstrīdēto lēmumu, kurā *Areva* tika noteikts daudz bargāks sods nekā *Alstom*, lai gan *Alstom* bija viena no aizliegtās vienošanās dibinātājām sabiedrībām, lai gan *Alstom* piedalīšanās aizliegtās vienošanās īstenošanā kopējais ilgums bija 47 reizes lielāks nekā *Areva* piedalīšanās ilgums un lai gan *Alstom* bija lielāks apgrozījums nekā *Areva*.

177. Tādējādi, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, Vispārējai tiesai būtu bijis jāpārbauda, vai *Areva* uzliktā naudas soda apmērs bija samērīgs attiecībā uz pārkāpuma smagumu un ilgumu un vai tas atbilda vienlīdzīgas attieksmes principam. Piemērojot šos principus, tai būtu bijis jāsamazina naudas soda apmērs, par kura samaksu *Areva* bija solidāri atbildīgs.

178. Vispirms ir jāanalizē Komisijas iebildes par nepieņemamību attiecībā uz šo pamatu.

179. Komisija, pirmkārt, apgalvo, ka šis pamats ir nepieņemams, jo savā apelācijas sūdzībā *Areva* neesot precizējis, kādos punktos apstrīdētajā spriedumā, pēc tā domām, ir pieļauta kļūda tiesību piemērošanā. Šajā ziņā ir jānorāda, ka, lai arī jaunā Tiesas Reglamenta 169. panta 2. punktā ir noteikts, ka apelācijā izvirzītajos tiesību pamatos un argumentos precīzi jānorāda apstrīdētie Vispārējās tiesas nolēmuma motīvu daļas punkti, šāda prasība nebija formāli paredzēta agrākajā Reglamentā, kas ir piemērojams šajā lietā [102]. Pat pirms jaunā Reglamenta stāšanās spēkā no pastāvīgās judikatūras izriet, ka saskaņā ar Tiesas statūtu 58. pantu un agrākā Reglamenta 112. panta 1. punkta c) apakšpunktu apelācijas sūdzībā ir precīzi jānorāda apstrīdētie elementi spriedumā, kura atcelšana tiek pieprasīta, kā arī juridiskie argumenti, kas konkrēti izvirzīti apelācijas sūdzības atbalstam [103].

180. Tomēr šajā lietā ir jākonstatē, ka *Areva* būtībā pārmet Vispārējai tiesai, ka tā nav īstenojusi savu neierobežoto kompetenci. Tomēr, runājot par iebildumu par bezdarbību, būtībā nav neviena punkta spriedumā, uz kuru var attiecināt šo iebildumu vai kurā ir norādīts uz šo bezdarbību. Turklāt tas min juridiskos argumentus, kas it īpaši pamato tā prasību, proti, saistībā ar kļūdu tiesību piemērošanā attiecībā uz, iespējams, Komisijas pieļauto samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principu pārkāpumu.

181. Šādos apstākļos es uzskatu, ka nav iespējams atzīt par nepieņemamu *Areva* ceturto pamatu tāpēc, ka tas nav precizējis, kādos punktos pārsūdzētajā spriedumā, pēc tā domām, ir pieļauta kļūda tiesību piemērošanā.

182. Otrkārt, Komisija uzskata, ka šis pamats ir nepieņemams, pirmkārt, tāpēc, ka tas ir jauns pamats, kas nav ticis izvirzīts tiesvedībā Vispārējā tiesā, un, otrkārt, tāpēc, ka tā mērķis ir lūgt Tiesai atkārtoti pārbaudīt Vispārējās tiesas pārskatīto naudas soda summu, ko tā nevarot darīt.

102 — Skat. šo secinājumu 49. punktu.

103 — Skat. 2009. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-202/07 P *France Télécom*/Komisija (Krājums, I-2369. lpp., 55. punkts), kā arī 2012. gada 2. februāra rīkojumu lietā C-404/11 P *Elf Aquitaine*/Komisija (15. punkts).

183. Šajā ziņā vispirms ir jānorāda, ka saskaņā ar iepriekš 112. punktā minēto judikatūru, tā kā apelācijas sūdzībā nedrīkst grozīt Vispārējā tiesā izskatītā strīda priekšmetu, lietas dalībnieks nevar pirmo reizi izvirzīt Tiesā pamatu, kuru tas varēja izvirzīt Vispārējā tiesā, bet nav to izdarījis.

184. Turklāt, lai arī, kā esmu minējis iepriekš 122. punktā, saskaņā ar judikatūru prasītājs var leģitīmi iesniegt pārsūdzību Tiesā, kurā tas var atsaukties uz pamatiem, kas radušies no paša pārsūdzētā sprieduma un ar ko tas cenšas apstrīdēt tā juridisko pamatotību [104], tomēr no iedibinātās judikatūras izriet, ka Tiesa apelācijas sūdzības ietvaros taisnīguma apsvērumu dēļ ar savu vērtējumu neaizstāj Vispārējās tiesas vērtējumu jautājumā par naudas soda samērīgumu, bet tā tikai pārbauda, vai Vispārējā tiesa nav pieļāvusi acīmredzamas kļūdas, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, piemēram, vai tā ir ņēmusi vērā visus attiecīgos aspektus [105]. Kļūdu tiesību piemērošanā, ko Vispārējā tiesa ir pieļāvusi, nosakot neatbilstošu naudas soda apmēru, apelācijas tiesvedībā var konstatēt tikai izņēmuma kārtā, proti, ja "sankcijas līmenis ir ne vien neatbilstošs, bet arī tādā mērā pārmērīgs, ka tas ir nesamērīgs [106].

185. Turklāt no Tiesas judikatūras izriet, ka neierobežotas kompetences īstenošana, nosakot naudas sodu apmērus, nedrīkst radīt diskrimināciju starp uzņēmumiem, kas ir bijuši ar LESD 101. panta 1. punktu nesaderīgas vienošanās dalībnieki [107].

186. Šajā lietā savā apelācijas sūdzībā *Areva* apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, jo, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, tā nav *novērsusi* Komisijas pieļauto samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principu pārkāpumu attiecībā uz naudas sodu, kas tam tika solidāri uzlikts.

187. Tiesa jau ir nospriedusi, ka ar Komisijas lēmumu uzliktā naudas soda iespējamais nesamērīgums, ja tas nevar kļūt par sabiedriskās kārtības jautājumu, nav Vispārējās tiesas veiktās pārbaudes pēc savas ierosmes priekšmets. Tātad lēmumu par pamatu, kas attiecas uz naudas soda nesamērīgumu, tā pieņem tikai tad, ja prasītājs tai ir iesniedzis šo pamatu [108]. Tādi paši apsvērumi ir piemērojami pamatam, kas attiecas uz vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu [109].

188. Tiesa arī ir norādījusi, ka, lai arī neierobežotā kompetence, kas ir piešķirta Savienības tiesai, tai ļauj, pārsniedzot sankciju tiesiskuma vienkāršu pārbaudi, aizstāt Komisijas vērtējumu ar savu vērtējumu, un līdz ar to atcelt, samazināt vai palielināt naudas sodu vai kavējuma naudu, pirmkārt, šīs kompetences īstenošana nav pielīdzināma pārbaudei pēc savas ierosmes, un, otrkārt, Savienības tiesās notiek uz sacīkstes principu balstīta tiesvedība. Izņemot absolūtus pamatus, kas tiesai ir jāizvirza pēc savas ierosmes, piemēram, apstrīdētā lēmuma pamatojuma neesamība, prasītājs ir tas, kuram ir jāizvirza pamati pret šo lēmumu un jāiesniedz pierādījumi, lai pamatotu šos pamatus [110].

104 — Skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (139. un 140. punkts), kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Stadtwerke Schwäbisch Hall* u.c./Komisija (17. punkts). Atšķirībā no *Areva* lietā C-232/11 P, kurā ir sniegti minētie secinājumi, *Reyrolle* izvirzīja pamatu par to, ka Vispārējā tiesa, īstenojot neierobežoto kompetenci, ir pārkāpusi minētos principus, pārskatot soda naudu apmēru.

105 — Skat. 222. punktu un tajā minēto judikatūru ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumos iepriekš minētajā lietā *Schindler Holding* u.c./Komisija.

106 — Šajā ziņā skat. 2012. gada 22. novembra spriedumu lietā C-89/11 P *E.ON Energie*/Komisija (126. punkts) un 2013. gada 30. maija spriedumu lietā C-70/12 P *Quinn Barlo* u.c./Komisija (57. punkts).

107 — Skat. 2012. gada 6. decembra spriedumu lietā C-441/11 P Komisija/*Verhuizingen Coppens* (80. punkts), kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Quinn Barlo* u.c./Komisija (46. punkts).

108 — Šajā ziņā skat. 2013. gada 14. marta spriedumu lietā C-276/11 P *Viega*/Komisija (57. punkts).

109 — Šajā ziņā skat. 1998. gada 1. oktobra spriedumu lietā C-279/95 P *Langnese-Iglo*/Komisija (*Recueil*, I-5609. lpp., 53.–55. punkts) un Vispārējās tiesas 2002. gada 6. marta spriedumu apvienotajās lietās T-92/00 un T-103/00 *Diputación Foral de Álava* u.c./Komisija (*Recueil*, II-1385. lpp., 90. punkts).

110 — Skat. 2011. gada 8. decembra spriedumu lietā C-272/09 P *KME* u.c./Komisija (Krājums, I-12789. lpp., 103. un 104. punkts).

189. Tomēr šajā gadījumā ir jākonstatē, ka *Areva* tiesvedībā Vispārējā tiesā nav izvirzījis pamatu attiecībā uz samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principu pārkāpumu, kurā tas apgalvotu, ka naudas sods, kas tam tika uzlikts, pārkāpjot minētos principus, ir prettiesisks. Tiesvedībā Vispārējā tiesā tas apgalvoja, ka ir pārkāpti vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principi. Tomēr šie iebildumi attiecās uz pilnīgi citu jautājumu, proti, sabiedrībām *Alstom* un *Areva T&D SA* solidāri uzlikto naudas sodu, nevis iespējamo prettiesiskumu attiecībā uz *Areva* uzliktā naudas soda apmēru.

190. Tādējādi, ņemot vērā iepriekš 187. un 188. punktā minēto judikatūru, ciktāl *Areva* tiesvedībā Vispārējā tiesā nav minējis Komisijas pieļauto samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principu pārkāpumu attiecībā uz Tiesā minētajām sekām, apelācijas tiesvedībā tas nevar tai pārmest kļūdu tiesību piemērošanā tāpēc, ka, pat īstenojot tās neierobežoto kompetenci, tā neizskata pēc savas ierosmes šādu pārkāpumu. Šādos apstākļos *Areva* ceturtais pamats, manuprāt, ir jānoraida kā nepieņemams.

191. Attiecībā uz *Areva* argumentu par to, ka šis pamats katrā ziņā ir pieņemams, ciktāl tā izvirzīšana tiesvedības laikā var tikt pamatota ar jaunu faktisku apstākli, kas radies laika posmā no prasības iesniegšanas līdz apelācijas sūdzības iesniegšanai, proti, *Areva T&D SA* cesija *Alstom*, ir jānorāda, ka no Reglamenta 42. panta 2. punkta formulējuma, kas minēts iepriekš 75. punktā, kā arī no judikatūras [111] izriet, ka, lai jaunais pamats būtu pieņemams jauna faktiskā apstākļa rašanās dēļ, šo pamatu ir nepieciešams "pamatot" ar šo jauno faktisko apstākli. Tomēr ir jākonstatē, ka tas, ka *Areva* 2010. gadā cedēja *Areva T&D SA Alstom*, pilnīgi neskar iespējamo naudas soda nesamērīgo raksturu vai iespējamo diskrimināciju un līdz ar to arī *Areva* iespēju pirmajā instancē izvirzīt pamatu attiecībā uz samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principu pārkāpumu. Šādos apstākļos tāds jauns pamats nav "pamatots" ar minēto cesiju, uz kuru tātad nevar atsaukties, lai pamatotu tā pieņemamību.

192. Visbeidzot, ciktāl *Areva* izvirzītos argumentus var interpretēt tādējādi, ka *Areva* vēlas saņemt jaunu novērtējumu par tam uzliktā naudas soda piemērotību tāpēc, ka tas bija piedalījies pārkāpumā ļoti īsu laiku, ir jānorāda, ka apstāklis, ka *Areva* ļoti īsu laiku bija piedalījies aizliegtā vienošanās, nekādā ziņā neietekmē pārkāpuma smagumu, kāds tas izriet no tā konkrētā rakstura un kā tas ir atspoguļots naudas soda aprēķinā, it īpaši, nosakot sākumsumma. Apstāklis, ka *Areva* piedalīšanās aizliegtā vienošanās bija ļoti īsa, ir atspoguļots tajā, ka šī sākumsumma netika palielināta, ņemot vērā pārkāpuma ilgumu. No tā izriet, ka šajā lietā nekas neliecina, ka Vispārējās tiesas noteiktā naudas soda summa ir tik pārmērīga, ka tā ir nesamērīga. Šajā gadījumā Tiesai nav kompetences [Vispārējās tiesas] vērtējumu aizstāt ar savējo [112].

193. Tādējādi, pat interpretējot tā, kā norādīts iepriekšējā punktā, saskaņā ar iepriekš 184. punktā minēto Tiesas judikatūru *Areva* ceturtais pamats, manuprāt, ir jānoraida kā nepieņemams [113].

F – *Par* Alstom *grupas sabiedrību izvirzīto piekto pamatu saistībā ar tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpumu*

194. Piektajā pamatā *Alstom* grupas sabiedrības apgalvo, ka pārsūdzētā sprieduma 223.–230. punktā Vispārējā tiesa esot kļūdījusies attiecībā uz to izvirzītā pamata par tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpumu piemērojamību un tātad nav atbildējusi uz tajā izvirzīto pamatu. Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā esot veltījusi īpašu uzmanību pārbaudes tiesā prasībai un it īpaši tam, ka

111 — Šajā ziņā skat. 2002. gada 15. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (*Recueil*, I-8375. lpp., 369.–378. punkts un it īpaši 371. punkts), kā arī 96. punkts ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumos, kas sniegti 2005. gada 9. jūnijā lietā C-6/04 Komisija/Apvienotā Karaliste (2005. gada 20. oktobra spriedums, Krājums, I-9017. lpp.).

112 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Quinn Barlo* u.c./Komisija (60. punkts).

113 — Turpat.

Alstom un *Areva T&D SA* bija izmantojuši tiesības pakļaut lēmumu tiesas pārbaudei, efektīvi izmantojot tiesību aizsardzības līdzekļus, lai gan faktiski tiesvedībā Vispārējā tiesā izvirzītais pamats attiecās uz izvēles brīvību celt prasību, kas tika ierobežota sakarā ar *Alstom* un *Areva T&D SA* saukšanu pie solidāras atbildības, kura ir saistīta ar to tiesisko situāciju procesuālā aspektā.

195. Šajā ziņā no pārsūdzētā sprieduma 223.–230. punkta izriet, ka Vispārējā tiesa ne vien nav kļūdījusies attiecībā uz *Alstom* argumentu piemērojamību, bet arī ir atbildējusi uz tajā izvirzīto pamatu.

196. Pēc norādes uz attiecīgo judikatūru 224.–227. punktā Vispārējā tiesa šajā spriedumā pamatoti atzina, ka tas, ka Komisija sauca pie solidāras atbildības *Alstom* un *Areva T&D SA*, nav negatīvā veidā skāris katras šīs sabiedrības kā apstrīdētā lēmuma adresātes tiesības pakļaut šo lēmumu tiesas pārbaudei, efektīvi izmantojot tiesību aizsardzības līdzekļus, kas garantēti Savienības tiesībās.

197. Tas, ka gadījumā, ja *Areva T&D SA* ceļ prasību, *Alstom*, lai novērstu to, ka tam būtu jāmaksā naudas sods pilnā apmērā, ir spiests darīt to pašu – un otrādi, faktiski ir tikai automātiskas sekas tam, kas izriet no solidāri maksājama naudas soda un kas šajā lietā attiecībā uz *Alstom* un *Areva T&D SA* bija pamatotas iepriekš 41. punktā minēto iemeslu dēļ. Šīs sekas noteikti ietekmē dažādu solidāru kopparādnieku stratēģiju, bet neizraisa tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpumu.

198. Katrs kopparādnieks saglabā tiesības un iespēju celt prasību, ko arī izdarīja gan *Alstom*, gan *Areva T&D SA*. Ja prasība netiek celta, solidārais kopparādnieks pakļauj sevi riskam, ka tam būs jāmaksā naudas sods pilnā apmērā, ja Vispārējā tiesa pēc cita kopparādnieka celtās prasības izskatīšanas atceltu lēmumu, ar kuru tika uzlikts solidārais naudas sods. No judikatūras izriet, ka, pirmkārt, ja lēmuma adresāts nolemj celt prasību par tā atcelšanu, Savienības tiesa lemj vienīgi par lēmuma elementiem, kas attiecināmi uz šo adresātu, savukārt jautājumi, kas attiecas uz citiem adresātiem un kas nav apstrīdēti, neietilpst Savienības tiesā izskatāmā strīda priekšmetā, un, otrkārt, ka sprieduma par lēmuma atcelšanu motīvu daļa nevar tikt piemērota situācijā, kādā atrodas personas, kuras nav bijušas lietas dalībnieki un attiecībā uz kurām spriedums nekādos apstākļos nevar neko noteikt [114].

199. Tādējādi Vispārējā tiesa nekādā ziņā nav kļūdījusies attiecībā uz *Alstom* tajā izvirzītā pamata par tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību pārkāpumu piemērojamību, jo pārsūdzētā sprieduma 230. punktā tā ir secinājusi, ka nevarēja uzskatīt, ka ar apstrīdēto lēmumu tādēļ, ka *Alstom* un *Areva T&D SA* ir uzlikts solidāri maksājams naudas sods, tiek pārkāptas tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā princips.

200. No tā izriet, ka *Alstom* piektais pamats, manuprāt, ir jānoraida.

G – *Secinājumi par apelācijas sūdzību analīzi*

201. No visa iepriekš minētā, manuprāt, izriet, ka *Areva* otrais un trešais pamats, kā arī *Alstom* grupas sabiedrību ceturtais pamats ir jāpieņem un līdz ar to naudas sods, kas paredzēts pārsūdzētā sprieduma rezolutīvās daļas 3) punkta otrajā ievilkumā, ir jāatceļ.

202. Uzskatu, ka pārējā daļā apelācijas sūdzības ir jānoraida.

114 — 1999. gada 14. septembra spriedums lietā C-310/97 P Komisija/*AssiDomän Kraft Products* u.c. (*Recueil*, I-5363. lpp., 53.–55. punkts). Par šo principu piemērošanu konkrētā gadījumā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/*Tomkins*, 43. un 47. punkts.

IV – Par prasību atcelt tiesību aktu un naudas soda noteikšanu

A – *Par prasību atcelt tiesību aktu*

203. Saskaņā ar Tiesas statūtu 61. panta pirmo daļu, ja apelācijas sūdzība ir pamatota un Tiesa atceļ Vispārējās tiesas spriedumu, tā var pati pieņemt galīgo spriedumu attiecīgajā lietā, ja to ļauj tiesvedības stadija, vai nodot lietu atpakaļ sprieduma taisīšanai Vispārējā tiesā.

204. Konkrētā gadījumā strīds, manuprāt, ir izskatāms.

205. Apelācijas sūdzību iesniedzēju atbildība par pārkāpumu, kurš tika konstatēts apstrīdētajā lēmumā un kuru pārsūdzētajā spriedumā ir apstiprinājusi Vispārējā tiesa, nav apstrīdēta apelācijas sūdzību analīzē. Manuprāt, ir jāatceļ tikai naudas sods, kas minēts pārsūdzētā sprieduma rezolutīvās daļas 3) punkta otrajā ievilkumā, sakarā ar kļūdām solidaritātes noteikumu piemērošanā, kuru dēļ tika pieļauti tiesību pārkāpumi.

206. Šajā ziņā ir jākonstatē, ka solidaritātes konfigurācija, kas ir noteikta apstrīdētajā lēmumā, it īpaši tā 2. panta c) punktā, ir tāda pati kā pārsūdzētā sprieduma rezolutīvās daļas 3) punkta otrajā ievilkumā, kurā tā tika apstiprināta. No tā izriet, ka tādi paši tiesību pārkāpumi, kas ir analizēti iepriekš 96.–174. punktā un kas lika man ierosināt atcelt minēto pārsūdzētā sprieduma rezolutīvās daļas punktu, attiecas arī uz naudas sodu, kas noteikts apstrīdētajā lēmumā. Šajos apstākļos es uzskatu, ka ir jāatceļ arī apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punkts, kā to ir prasījuši apelācijas sūdzību iesniedzēji tiesvedībā Vispārējā tiesā.

B – *Par naudas soda noteikšanu*

207. Manis ierosinātā apstrīdētā lēmuma 2. panta c) punkta daļēja atcelšana ietver to, ka ir atkal jālemj par minētajā lēmumā noteikto soda naudu. Saskaņā ar statūtu 61. panta pirmo daļu īstenojot savas pašizskatīšanas tiesības, Tiesai šajā ziņā ir neierobežota kompetence, kas paredzēta LESD 261. pantā, lasot to kopā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 31. pantu [115]. Tātad tā var brīvi noteikt jaunu naudas soda apmēru [116].

208. Šajos apstākļos ir jānorāda, ka *Alstom Grid SAS* uzliktā naudas soda apmērs ir EUR 48 195 000, kuru ir noteikusi Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā, netika apstrīdēts pamatos un iebildumos, kurus es ierosināju Tiesai pieņemt. Tādējādi šī summa paliek nemainīga.

209. Tomēr no 135. un nākamajos punktos izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka tādā gadījumā kā šajā lietā, kad divi secīgi mātesuzņēmumi, kas tika saukti pie atbildības, tikai pamatojoties uz atbildību, kura pilnībā atvasināta no meitasuzņēmuma atbildības, tiks saistīti solidaritātes saitēm ar savu (attiecīgi bijušo un jauno) meitasuzņēmumu, kopējā summa, kas jāmaksā mātesuzņēmumiem, nedrīkst pārsniegt summu, kas ir jāmaksā meitasuzņēmumam. Turklāt mātesuzņēmumiem ir nepārprotami jāzina naudas soda apmērs, kas tiem ir jāmaksā par laikposmu, par kuru tie kopā ar savu meitasuzņēmumu tika atzīti par solidāri atbildīgiem par pārkāpumu.

115 — Padomes 2002. gada 16. decembra Regula par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [EKL 81.] un [EKL 82.] pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

116 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/*Verhuizingen Coppens* (79. punkts). Skat. arī 1999. gada 8. jūlija spriedumu lietā C-49/92 P Komisijas/*Anic Partecipazioni* (*Recueil*, I-4125. lpp., 218. punkts), 1998. gada 17. decembra spriedumu lietā C-185/95 P *Baustahlgewebe* /Komisija (*Recueil*, I-8417. lpp., 141. un 142. punkts), 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-280/98 P *Weig*/Komisija (*Recueil*, I-9757. lpp., 83. punkts), kā arī 2006. gada 21. septembra spriedumu lietā C-167/04 P *JCB Service*/Komisija (Krājums, I-8935. lpp., 244. punkts).

210. Meitasuzņēmumam, proti, *Alstom Grid SAS*, uzliktais naudas sods ir EUR 48 195 000, tāpēc ir jānosaka divas daļas no šīs summas, par kuru samaksu ar to ir solidāri atbildīgs katrs mātesuzņēmums.

211. Šajā ziņā, manuprāt, atbilstīgs kritērijs, lai meitasuzņēmuma naudas sodu sadalītu starp diviem mātesuzņēmumiem, var būt tas, cik ilgi tie bija īstenojuši izšķirošu ietekmi uz to. Šis kritērijs, protams, nav vienīgais, ko var izmantot. Tomēr, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, tas, manuprāt, ir atbilstīgs kritērijs, kas ļauj nodrošināt zināmu samērīgumu, nosakot maksājamās daļas.

212. Tādējādi no lietas materiāliem izriet, ka *Alstom* bija izšķiroša ietekme uz *Alstom T&D SA* laikposmā no 1992. gada 7. decembra līdz 2004. gada 8. janvārim jeb tās ilgums bija vienpadsmit gadi un viens mēnesis.

213. *Areva SA* un *Areva T&D Holding SA* bija īstenojuši izšķirošu ietekmi uz *Areva T&D SA* un *Areva T&D AG*[117] četrus mēnešus, proti, laikposmā no 2004. gada 9. janvāra līdz 11. maijam.

214. No tā, manuprāt, izriet, ka, piemērojot 211. punktā minēto kritēriju, *Alstom* ir jāatzīst par solidāri atbildīgu ar *Alstom Grid SAS* par EUR 46 787 847 samaksu, un *Areva*, *T&D Holding SA* un *Alstom Grid AG* ir jāatzīst par solidāri atbildīgiem ar *Alstom Grid SAS* par EUR 1 407 153 samaksu[118].

C – *Par naudas soda noteikšanu* Areva

215. Ja Tiesa atbalstītu manis ierosināto solidaritātes noteikumu interpretāciju, kas paredz, ka tad, kad tiek konstatēta solidāra atbildība starp subjektiem, kas veido ekonomisku vienību pārkāpuma izdarīšanas laikā, bet sankciju uzlikšanas brīdī vairs nav viena ekonomiska vienība, ir jānosaka naudas soda daļa, kas subjektam, kuru vairs nevieno saites, kas pamatotu tā iekļaušanu ekonomiskajā vienībā, ir jāmaksā iekšējās attiecībās ar citiem kopparādniekiem[119] – vēl ir konkrēti jānosaka attiecīgā naudas soda daļa subjektiem, kas šajā lietā solidāri saukti pie atbildības, bet kas vairs nepieder vienotai ekonomiskai vienībai.

216. Šajā ziņā man ir bijusi iespēja precizēt, ka, pirmkārt, ciktāl neierobežota kompetence pilnvaro Savienības tiesu ne tikai veikt apstrīdētā akta likumības pārbaudi, bet arī to grozīt, proti, aizstāt Komisijas vērtējumu ar savējo[120], minētā tiesa to var īstenot tās kompetences ietvaros, kuru minētajai iestādei piešķir Līgumi. Tādējādi iepriekšējā punktā minētajā gadījumā Savienības tiesa, īstenojot savu neierobežotu kompetenci, manuprāt, ir tiesīga noteikt naudas soda daļas pie solidārās atbildības sauktajiem subjektiem, kuri vairs nepieder vienotai ekonomiskai vienībai, kas ir izdarījusi pārkāpumu[121]. Otrkārt, kā jau esmu norādījis, Savienības tiesa, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, var izvērtēt "visus lietas apstākļus", tostarp arī apstākļus, kas radušies pēc tam, kad lēmums tika apstrīdēts tiesā[122].

217. Šajā lietā no lietas materiāliem izriet, ka pēc *Alstom* P&S darbības cesijas *Areva*, *Alstom Grid SAS* un divi citi bijušie *Areva* meitasuzņēmumi (proti, *T&D Holding SA* un *Alstom Grid AG*) no jauna ir kļuvuši par *Alstom* meitasuzņēmumiem.

117 — No apstrīdētā lēmuma preambulas 21. apsvēruma izriet, ka *Areva T&D AG* bija starpnieksabiedrība, kas dibināta, lai atvieglotu *Alstom* P&S darbības nodošanu *Areva*. Tā bija tieši piedalījusies pārkāpumā laikposmā no 2003. gada 22. decembra – dienas, kad tai tika nodotas minētās darbības, – līdz pārkāpuma beigām, 2004. gada 11. maijam.

118 — *Alstom Grid SAS* līdzdalības aizliegtā vienošanās kopējais ilgums bija 11 gadi un 5 mēneši, proti, 137 mēneši, tostarp 133 mēnešus uz to izšķiroša ietekme bija *Alstom* un 4 mēnešus – *Areva*, no kā izriet naudas sods EUR 46 787 847 apmērā *Alstom* (proti, 48 195 000 /137 x 133) un EUR 1 407 153 apmērā *Areva* un tās bijušajiem meitasuzņēmumiem (proti, 48 195 000/137 x 4).

119 — Skat. iepriekš 160. un nākamos punktus, kā arī atsauces uz maniem secinājumiem iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c.

120 — Skat. 38. punktu manos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Tomkins*.

121 — Skat. 93.–95. punktu manos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c.

122 — Skat. 38. un 43. punktu manos secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Tomkins*.

218. No tā izriet, ka šajā gadījumā *Areva* pārkāpuma izdarīšanas laikā bija vienota ekonomiska vienība ar tā bijušajiem meitasuzņēmumiem, ar kuriem tas tika saukts pie solidāras atbildības, bet naudas soda pārskatīšanas laikā tas vairs nepiederēja vienotai ekonomiskai vienībai. Tādējādi ir jānosaka *Areva* solidāri uzliktā naudas soda daļa, kas tam jāmaksā kopā ar tā bijušajiem meitasuzņēmumiem.

219. Manu secinājumu iepriekš minētajā lietā Komisija/*Siemens Österreich* u.c. 87. punktā esmu minējis dažus apstākļus, uz kuriem ir norādījusi arī pati Komisija un kuri attiecas uz mātesuzņēmuma un meitasuzņēmuma saitēm, kurām principā nav nozīmes, lai izslēgtu izšķirošās ietekmes faktisku īstenošanu, bet kuras var ņemt vērā, nosakot mātesuzņēmuma un meitasuzņēmuma vainas pakāpi, un lai noteiktu iekšējās attiecības starp solidārajiem kopparādniekiem naudas soda samaksā. Komisija ir norādījusi, ka daži no šiem apstākļiem, kas, manuprāt, nevar būt saistoša vai izsmeļoša saraksta priekšmets, ir šādi: tas, ka mātesuzņēmums nav tieši piedalījies pārkāpuma izdarīšanā, mātesuzņēmuma darbība vai ieinteresētības pakāpe nozarē, kurā izdarīts pārkāpums, un nezināšana par pārkāpuma faktu. Tajos pašos secinājumos esmu arī norādījis, ka zināma novērtējuma brīvība ir jāatzīst, ne tikai nosakot naudas sodu, bet arī izvērtējot to apstākļu svarīgumu un nozīmi, kas jāņem vērā katrā lietā.

220. Procesa ekonomijas apsvērumu dēļ Tiesai pašai būtu jāpieņem galīgais nolēmums katrā lietā, ja lietas materiāli ir pilnīgi, Tiesas rīcībā ir visas nepieciešamās ziņas un lietas dalībnieki ir varējuši iesniegt savus apsvērumus par visiem nozīmīgajiem aspektiem [123].

221. Šajā lietā lietas materiālos ir konkrēta informācija, kuru varētu ņemt vērā, nosakot *Areva* attiecīgo vainas pakāpi [124]. Pamatojoties uz šīs informācijas analīzi, Tiesa varētu pati pieņemt galīgo nolēmumu par *Areva* uzliktā naudas soda daļas noteikšanu. Tomēr ir jākonstatē, ka šajā tiesvedības stadijā ieinteresētajām sabiedrībām nav bijusi iespēja iesniegt savus apsvērumus šajā ziņā. Šajos apstākļos, ja Tiesa atbalstītu manis ierosināto solidaritātes noteikumu interpretāciju un ja tā atzītu, ka tās rīcībā ir pietiekama informācija, lai tā varētu noteikt *Areva* [naudas soda] daļu, tad, manuprāt, būtu jāuzklausa šajā jautājumā ieinteresēto sabiedrību viedoklis.

222. Tomēr, ja Tiesa katrā ziņā uzskatītu, ka tās rīcībā nav vajadzīgās informācijas, kas tai ļautu noteikt *Areva* [naudas soda] daļu, tad, manuprāt, Komisijai, ņemot vērā tās pienākumu veikt pasākumus, kas ir saistīti ar Tiesas sprieduma izpildi saskaņā ar LESD 266. pantu, ir precīzi jānosaka minētā daļa.

V – Par tiesāšanās izdevumiem

223. Atbilstoši Tiesas Reglamenta 184. panta 2. punktam Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem, ja apelācijas sūdzība ir pamatota un Tiesa lietā taisa galīgo spriedumu.

224. Atbilstoši šī Reglamenta 138. panta 1. punktam, kurš saskaņā ar tā 184. panta 1. punktu ir piemērojams apelācijas tiesvedībai, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Minētā reglamenta 138. panta 3. punktā ir precizēts, ka, ja lietas dalībniekiem spriedums ir daļēji labvēlīgs un daļēji nelabvēlīgs, lietas dalībnieki sedz savus tiesāšanās izdevumus paši. Saskaņā ar to pašu tiesību normu Tiesa, ja to pamato lietas apstākļi, var nolemt, ka lietas dalībnieks papildus saviem tiesāšanās izdevumiem atlīdzina daļu no pretējās puses tiesāšanās izdevumiem.

123 — Skat. 44. punktu un tajā minēto judikatūru ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumos iepriekš minētajā lietā Komisija/*Verhuizingen Coppen*.

124 — No lietas materiāliem izriet, ka *Areva* nebija nekādu interešu attiecīgajā nozarē, kurā ir izdarīts pārkāpums, pirms *Alstom* iegādājās tā meitasuzņēmumus, un ka tam vairs nav nekādu interešu šajā nozarē, jo tas ir pārdevis visu savu darbību P&S nozarē (skat. šo secinājumu 6. punktu). Turklāt, šķiet, ka no apstrīdētā lēmuma izriet, ka attiecīgajā periodā tas nav tieši piedalījies aizliegtas vienošanās sanāksmēs. Taču tas bija grupas galvenais mātesuzņēmums.

225. Tomēr šajā gadījumā es ierosinu apmierināt *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrību apelācijas sūdzības daļā, kas attiecas uz solidaritātes noteikumu piemērošanu, bet pārējā daļā tās noraidīt. Tomēr saskaņā ar manis piedāvāto risinājumu *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrības [apelācijas sūdzības] Tiesā būtībā ir apmierināmas.

226. Ņemot vērā lietas apstākļus, manuprāt, ir jāpiespriež Komisijai segt savus tiesāšanās izdevumus abās instancēs, kā arī trešdaļu no *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrību tiesāšanās izdevumiem minētajās instancēs. *Areva* un *Alstom* grupas sabiedrības sedz divas trešdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem abās instancēs.

VI – Secinājumi

227. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai nospriest šādi:

1) atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2011. gada 3. marta sprieduma apvienotajās lietās T-117/07 un T-121/07 *Areva* u.c./Komisija rezolutīvās daļas 3) punkta otro ievilkumu;

2) pārējā daļā apelācijas sūdzības noraidīt;

3) atcelt Komisijas 2007. gada 24. janvāra Lēmuma C(2006) 6762, galīgā redakcija, par EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/F/38.899 – Gāzes izolācijas slēgiekārtas) 2. panta c) punktu;

4) par Lēmuma C(2006) 6762, galīgā redakcija, 1. panta b)–f) punktā konstatētajiem pārkāpumiem *Alstom SA* maksā naudas sodu EUR 10 327 500 apmērā, *Alstom Grid SAS* maksā naudas sodu EUR 48 195 000 apmērā, no kura EUR 46 787 847 tas solidāri maksā ar *Alstom SA* un EUR 1 407 153 tas solidāri maksā ar *Areva SA*, *T&D Holding SA* un *Alstom Grid AG*;

5) Eiropas Komisija sedz savus tiesāšanās izdevumus gan tiesvedībā pirmajā instancē, gan apelācijas instancē, kā arī atlīdzina vienu trešdaļu no tiesāšanās izdevumiem, kas radušies *Areva SA*, *Alstom SA*, *T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS* un *Alstom Grid AG* tiesvedībā pirmajā instancē un apelācijas tiesvedībā;

6) *Areva SA*, *Alstom SA*, *T&D Holding SA*, *Alstom Grid SAS* un *Alstom Grid AG* sedz divas trešdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem, kas tiem radušies tiesvedībā pirmajā instancē un apelācijas tiesvedībā.